

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка**
Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра мов і методики їх викладання

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»

на тему

**«ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА
УРОКАХ ЧИТАННЯ В НУШ»**

Виконала:
студентка II курсу, 23–А групи
Спеціальності 013 «Початкова освіта»
Найдьон Катерина Валеріївна

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Барнич Оксана Вікторівна

Чернігів - 2021

Роботу подано до розгляду « ___ » _____ 2021 року.

Студентка

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри *дошкільної та початкової освіти*
протокол № _____ від « ___ » _____ 2021 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

_____ (підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	10
1.1. Читацька компетентність молодших школярів. Структура, зміст, вікова специфіка.....	10
1.2. Формування мотиваційної сфери учнів молодшого шкільного віку на уроках читання	17
1.3. Інноваційні технології мотивації до читання та становлення активного читача.....	29
Висновки до розділу I	39
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ДО ЧИТАННЯ.....	41
2.1. Методична модель формування мотиваційної складової читацької компетентності молодших школярів	41
2.2. Експериментальна перевірка ефективності розробленої методичної моделі орієнтованої на формування мотивації молодших школярів на уроках читання.....	60
Висновки до розділу II	75
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Процес формування читацьких інтересів дітей молодшого шкільного віку, як і становлення майбутнього умотивованого та продуктивного читача, в умовах сьогодення є ускладненим. Читацька діяльність не є пріоритетним напрямком самореалізації для сучасної дитини молодшого шкільного віку, оскільки потребує активізації вольових зусиль, належного рівня сформованості читацької навички та зацікавленості у книзі як джерелі інформації та інструменті для розвитку власної особистості. Не зважаючи на різноманіття якісної літератури для дітей, читацька активність молодшого школяра залишається досить низькою та спостерігається тенденція до її подальшого зниження. А це призведе у майбутньому до зменшення загальної ерудованості суспільства та багатьох інших деструктивних змін, яким можна запобігти, якщо своєчасно звернути увагу на цю проблему. Адже читацька діяльність потребує спеціально організованого педагогічного впливу, що полягає у мотивації, спрямуванні, координації та контролі читацької діяльності та єдності, узгодженості дій сім'ї та школи. Особливого значення у цьому контексті набуває саме мотивація, адже вона є вектором та важливим компонентом розвитку читацької компетентності.

Реформування початкової ланки освіти також є орієнтованим на підвищення мотивації дітей до читання. Зокрема у Державному стандарті початкової освіти представлена ключова компетентність, яка має назву «Вільне володіння державною мовою». Вона передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання [13]. А любов до читання є результатом, якого неможливо досягти без попередньої роботи, спрямованої на зацікавлення, тобто мотивацію до читання.

Також слід зазначити, що у Типовій освітній програмі розробленій під керівництвом Р. Шияна 1–2, 3–4 класи представлено Мовно-літературну освітню галузь. Одним із головних завдань цієї освітньої галузі в початковій

школі є виховання стійкої мотивації до читання та прагнення вдосконалювати своє мовлення [56, с. 4]. Змістова лінія «Читаємо» спрямована на розвиток мотивації дітей до читання, залучення їх до читацької діяльності, яка ґрунтується на учнівській ініціативності та самостійності у доборі текстів для читання та інтерпретації прочитаного. Під час читання учні розвивають уміння сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію, уявляти, мислити творчо [56, с. 5]. Тобто мотивація є необхідною передумовою для становлення гармонійно розвиненого читача, який не просто орієнтується серед різноманітності книг, а й отримує максимальну користь від процесу та результату читання. А сама книга має стати не тільки інструментом для формування та удосконалення читацької навички, а джерелом естетичного задоволення дитини, засобом для розвитку та збагачення словникового запасу, формування індивідуального морального досвіду, ціннісних орієнтирів. Усе це можливо лише за умови формування мотивації молодших школярів на уроках читання в НУШ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування мотивації молодших школярів та на уроках читання зокрема не є абсолютно новою. Вона знайшла своє відображення у працях педагогів, методистів, психологів. Серед них маємо зазначити таких: В. Сухомлинський, К. Ушинський, Д. Ельконін, С. Рубінштейн, Л. Божович, Н. Юдіна, А. Маркова, Ю. Бабанський, Н. Бібік, О. Савченко, М. Вашуленко, Є. Ільїн, М. Матюхіна, О. Митник, О. Леонт'єв, Н. Власова, О. Скрипченко, С. Парфілова, О. Гузенко, С. Ройз, Н. Швадчак, О. Євмененко, І. Тімченко, О. Литовченко, Т. Гребенюк та інші.

Основні аспекти проблеми формування інтересу до читання в сучасній початковій школі відображені в наукових працях учених Н. Бібік, Л. Іванової, О. Коваленко, Я. Кодлюк, Г. Коваль, В. Мартиненко, Ю. Федоренко, М. Наумчук, О. Янченко та інших.

Проблематикою дитячого читання та відсутності інтересу до нього займалися В. Горецький, О. Джежелей, Г. Кудіна, Н. Молдавська, З. Новлянська, Т. Рамзаєва, Н. Світловська, О. Сосновська тощо. Не зважаючи на це, проблема формування умотивованого читача молодшого шкільного віку на уроках читання в НУШ не є достатньо дослідженою та потребує більш детального теоретичного та практичного вивчення, що й визначає актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методичної моделі орієнтованої на формування мотивації молодших школярів на уроках читання в НУШ.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати психолого-педагогічну, методичну літературу стосовно проблеми формування мотивації молодших школярів до читання;
- 2) визначити роль і значення мотиваційної складової у структурі читацької компетентності особистості молодшого шкільного віку;
- 3) дослідити особливості формування мотивації молодших школярів на уроках читання в НУШ;
- 4) з'ясувати причини відсутності мотивації до читацької діяльності та розробити методичну модель, що сприятиме формування мотивації учнів до читання;
- 5) експериментально перевірити ефективність розробленої методичної моделі.

Об'єктом дослідження є процес формування мотивації молодших школярів до читання.

Предметом дослідження є зміст та структурні компоненти методичної моделі, яка сприяє формуванню мотивації учнів молодшого шкільного віку на уроках читання в НУШ.

У процесі дослідження було використано такі **методи**:

— *теоретичні*: аналіз психолого-педагогічної літератури та інших джерел; аналіз, синтез, узагальнення, систематизація — дозволили опрацювати теоретичні матеріали з проблеми дослідження;

— *емпіричні*: педагогічне спостереження за освітнім процесом, анкетування, індивідуальні бесіди з дітьми; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний) — надав можливість визначити ефективність використання розроблених рекомендацій щодо формування мотивації;

— *статистичні*: методи обробки та інтерпретації експериментальних даних для кількісного та якісного аналізу.

Теоретичне значення кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні та аналізі факторів, які впливають на формування мотиваційної сфери молодших школярів, систематизації інформації щодо чинників зниження та підвищення умотивованості дітей до читання.

Практичне значення роботи полягає в розробці та апробації методичної моделі, яка чинить позитивний вплив на процес формування мотивації молодших школярів на уроках читання.

Апробацію результатів дослідження було представлено у формі доповідей на таких науково-практичних конференціях: науково-практична інтернет-конференція молодих науковців та студентів «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи»; III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах Нової української школи»; Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Навчання через гру в освітньому просторі України: досвід, виклики, ідеї та рішення».

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи було опубліковано двоє тез конференцій, одна наукова стаття та одна фахова стаття (у співавторстві) у науковому та фаховому виданні в галузі педагогіки:

1) Найдъон К. Особливості використання інтерактивних технологій як засобу формування позитивної мотивації до читання у НУШ. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи*. Матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 7. Бердянськ, Вінниця, Житомир, Івано-Франківськ, Ізмаїл, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Мукачево, Полтава, Ужгород, Умань, Херсон, 2020.с.186-187 .

2) Найдъон К. Практичний аспект формування мотивації учнів молодшого шкільного віку до читання в умовах НУШ. *Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи* : зб. мат. III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Київ, 15 грудня 2020 р. Київ : ІПО КУБГ, 2020. С. 96–100.

3) Найдъон К. Ігрові технології як засіб підвищення мотивації молодших школярів на уроках читання. *Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Навчання через гру в освітньому просторі України: досвід, виклики, ідеї та рішення»*. Запоріжжя, 2021. URL: https://drive.google.com/file/d/1_NIOucvsH9A3Oe53WMQvp7MnHsGujxy_/view.

4) Мамчич О. Б., Найдъон К. В., Барнич О. В. Буктрейлер як засіб мотивації молодших школярів до читання. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)). Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Випуск 79. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 79. Т. 1. С. 192–196.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось на базі Чернігівського ліцею №32 протягом вересня-жовтня 2021 року. У межах експерименту були учні 2-Г та 2-А класів.

Структура виконаного дослідження визначена логікою та послідовністю вирішення завдань. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Роботу викладено українською мовою на 96 сторінках, з яких основного тексту — 80 сторінок, також містить 69 найменувань і 6 додатків.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Читацька компетентність молодших школярів. Структура, зміст, вікова специфіка

Процес реформування початкової ланки освіти в Україні триває. Зміна його цільової орієнтації — від соціалізації людини до формування особистості, що є носієм культури свого часу та народу, призвела до того, що для досягнення такого результату стала необхідним використання поняття «освіченість» як найбільш об'ємного та виразного. Якщо раніше учні повинні були володіти певним набором знань, умінь і навичок, то зараз передбачається новий критерій виміру результатів навчання — компетентність.

Компетентність — динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [39, с. 12]. Компетентність не може бути зведеною лише до фактичних знань. Ми маємо оцінювати її як коло питань, щодо яких особистість має бути обізнана, або певна сфера діяльності, в якій людина повинна володіти компетентністю [2].

У Новій українській школі завдання учителя полягає не у «передачі» готових знань учням (знаннєвому підході), а у формуванні в них ключових компетентностей через діяльність (компетентнісному підході). Володіння цими компетентностями і визначає якість сучасної освіти [25, с. 42]. Розглядаючи реалізацію компетентнісного підходу ще у початковій ланці освіти Т. Байбара вказує, що система вмінь і способів діяльності, яка охоплює всі складові компетенцій, конструюється на основі тих видів предметної та навчально-пізнавальної діяльності, які реалізуються учнями певного віку.

Специфіка формування їх залежить від вікових особливостей школярів. Так, для I ступеня навчання визначальним є те, що учіння для дітей молодшого шкільного віку стає провідною діяльністю і першим етапом цілеспрямованого оволодіння нею. Щодо мотивації, яка є стрижнем будь-якої діяльності, то засвоєння компетенцій спонукається не мотивами-стимулами, а особистісними смислами, які впливають на світогляд і життєву позицію особистості [31, с. 26].

Маємо розрізнити читацьку компетентність та читацьку компетенцію для уникнення хибного тлумачення понять. Читацька компетентність — це сукупність знань, умінь і навичок, що дозволяють людині відбирати, розуміти, організувати інформацію, надану у звукобуквеній формі, успішно використовувати її в громадських і особистих цілях. Це визначення відображає інформаційно-когнітивний підхід до читання, воно розглядається як різновид пізнавальної діяльності та має на меті вилучення з текстів інформації, розуміння та інтерпретацію її [24]. Читацька компетенція — це не просто швидкість чи виразність читання, а сукупність знань, навичок, умінь, способів діяльності та вираження читацької позиції. Цей комплекс знань не є сталим, а має безперервно розвиватися, поглиблюватися, удосконалюватися упродовж усього життя, а не лише під час уроків читання.

Н. Колганова відносить компетентність до інтегральної особистісної характеристики, а компетенцію — до її структурної складової. Стосовно молодших школярів, автор пов'язує поняття компетентності з якістю особистості, яка здатна використовувати свої знання, вміння та навички для продуктивної читацької діяльності. Компетенції ж вона відносить до змісту цієї самої діяльності, відображає здатність вирішувати виникаючих у процесі читання проблем, спрямовані на формування ключових компетенцій. Компетенції можна віднести до здатності того, хто навчається вирішувати поставлені на уроці завдання і вироблення певних знань, умінь і навичок, а також досвіду вирішення певних завдань [20, с. 63].

Читацька компетентність є базовою складовою пізнавальної та

комунікативної компетентностей та передбачає оволодіння учнями сукупністю знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень, які дають змогу дитині відповідно до її вікових можливостей самостійно орієнтуватися в колі дитячого читання, самостійно працювати з різними видами письмових текстів — їх читати, розуміти знаходити в них потрібну інформацію, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати, застосовувати її для вирішення навчально-пізнавальних завдань, у життєвому досвіді, у стандартних і нових ситуаціях. Набутий читацький досвід забезпечує готовність і здатність молодших школярів до подальшого навчання, пізнання нового, саморозвитку [15].

Проблема формування читацької компетентності молодшого школяра є досить активно відображеною в українській та світовій науці, як на теоретичному, так і на прикладному рівнях. Літературознавчою основою дослідження є праці М. Бахтіна, І. Франка, О. Потебні, О. Білецького, Ю. Лотмана. Суттєво вплинули на розвиток читацької культури школярів дослідження відомих педагогів та психологів: А. Макаренка, К. Ушинського, В. Сухомлинського, А. Виготського, П. Каптерева, Д. Ельконіна [17].

Читацька компетентність учнів початкової школи — це сформована у дітей здатність до цілеспрямованого індивідуальним осмислення книг до читання, у міру читання та після прочитання книги. Сьогодні важливо не стільки дати дитині якомога більший багаж знань, скільки забезпечити його загальнокультурний, особистісний та пізнавальний розвиток, озброїти таким важливим умінням, як уміння вчитися [24].

Структура і зміст читацької компетентності молодших школярів (за В. Мартиненко) представлена у таблиці 1.1. У змісті читацької компетентності молодших школярів виділяються такі її основні взаємопов'язані компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційно — діяльнісний, рефлексивний, які реалізуються у змістових лініях навчальної програми з читання для початкових класів шкіл з українською мовою навчання [30, с. 29].

Структура та зміст читацької компетентності

Таблиця 1.1

Компоненти читацької компетентності	Характеристика змісту компонентів читацької компетентності
Мотиваційний	мотиви, потреби, які спонукають учня до читання, і з допомогою яких школяр усвідомлює важливі морально-етичні цінності, культуру людських взаємин; розуміє роль систематичного читання для поповнення знань, успішного навчання з усіх предметів, задоволення пізнавальних інтересів, проведення цікавого дозвілля.
Когнітивний	система знань, уявлень, які учень застосовує під час смислового і структурного аналізу текстів різних видів, самостійного орієнтування у їх змісті, пошуку й використанні потрібної інформації.
Операційно-діяльнісний	компетентісно зорієнтовані загальнопредметні та предметні вміння, навички, способи діяльності, оволодіння якими забезпечує досягнення учнями таких навчальних результатів, як: оволодіння різними видами читання, застосування їх відповідно до мети читання; розрізнення видів текстів (художній, науковий та ін.), самостійне орієнтування в логічній структурі текстів різних видів; застосування найпростіших прийомів їх аналізу, встановлення взаємозв'язків між подіями, явищами, фактами і т. ін.; визначення теми й основної думки тексту; формулювання з опорою на прочитане висновків, аргументування їх.
Рефлексивний	розвиток компонентів ціннісно-смислової та емоційно-вольової сфер особистості учня: усвідомлення й оцінку ним результатів своєї читацької діяльності.

Н. Колганова наводить функції ключових компетенцій молодших школярів для того, щоб виявити взаємозв'язки між елементами структури їх читацької компетентності:

- освітня (читати, щоб знати);
- комунікативна (читати, щоб уміти);
- інформаційна (читати, щоб оволодіти);
- гедоністичних (читати, щоб отримувати задоволення);
- соціальна (читати, щоб адаптуватися в соціумі);
- розвиваюча (читати, щоб розуміти, орієнтуватися в книжковому оточенні) [52, с. 22].

Можемо зробити висновок, що всі виокремлені складові читацької компетентності взаємопов'язані, а результатом їх взаємодії є сформованість читацької компетентності молодшого школяра [14].

Розглянемо структуру читацької компетентності зарубіжного психолога О. Гончарової, яка представлена графічно за допомогою метафори «велосипедного колеса» (див. Рис. 1.1).

Рис. 1.1. «Колесо читання» — модель базової структури читацької компетентності за О. Гончаровою

На запропонованій моделі техніка читання співвідноситься з покриттям колеса, все нейропсихологічне забезпечення читацької діяльності позначається за допомогою «спиць», особистий досвід читача відзначається «віссю», а здатність читача перетворювати зміст тексту в свій особистий, смисловий, пізнавальний та творчий досвід представлена у вигляді головної частини колеса — його обідка. Так само, як обідок робить колесо — колесом, ця здатність є найважливішою, визначальною частиною читацької компетентності. Таким чином, на моделі фіксуються відомі в психології та важливі для розуміння структури читацької компетентності положення про те, що читання передбачає наявність особистого досвіду (вісь), забезпечується роботою практично всіх вищих психічних функцій та нейропсихологічних структур (спиці), включає механізм перекладу літерного коду в коди усний або внутрішнього мовлення (покриття) [10].

Крім того, ця модель підкреслює підпорядкування всіх структурних компонентів читацької компетентності її головному, системоутворювальному елементу — здатності перетворювати зміст тексту в особистий смисловий і пізнавальний досвід читача [10].

Запропоноване «Колесо читання» рухається поверхнею умовного тексту з доступного читачеві кола читання, ми побачимо узгоджену роботу всіх елементів структури, головним підсумком якої буде збільшення особистого, смислового, пізнавального і творчого досвіду читача. Такий приріст досвіду, характеризуючи продуктивність читання, буде свідчити про відповідність рівня розвитку читацької компетентності. Перелічили мінімальну за якісними і кількісними характеристиками, але при цьому повноцінну структуру, базовою структурою читацької компетентності [10].

Соціально та освітньодетермінованим є той факт, що вміння читати не може зводитися лише до оволодіння технікою читання. Про це свідчать нові підходи до формування та розвитку сучасного читача у контексті становлення змістового наповнення початкової ланки освіти. Перед сучасним учителем Нової української школи стоїть чітка та важлива мета — виховання

активного, кваліфікованого, талановитого, уважного, умотивованого, творчого читача, для якого процес читання є необхідною передумовою формування гармонійної особистості, а його результат — комплексним багаторівневим новоутворенням на світоглядному, моральному, емоційному, знаннєвому та інших рівнях такої особистості.

На жаль, у сучасному світі у дітей та їхніх батьків відсутній інтерес до книги, перш за все до творів художньої літератури, низький рівень читацького сприйняття. Не може не турбувати рівень мовної грамотності, комунікативної культури. Нелюбов, яка з'явилася ще в дитинстві до читання і труднощі у процесі сприймання тексту, зазвичай, супроводжують потім людину все життя. Комп'ютер і телевізор забрали у дітей час та бажання читати, повністю зникає мотивація й інтерес до книги [24].

Особливої актуальності ця проблема набуває в початковій школі. Навчальний предмет «Читання», який є важливою складовою мовно-літературної освітньої галузі Державного стандарту початкової загальної освіти, належить важлива роль у вихованні та розвитку особистості молодшого школяра [6, с. 48].

Мета уроків читання за новим Державним стандартом загальної освіти — виховання компетентного читача, який має сформовану духовну потребу в книзі як засобі пізнання світу і самого себе. Для досягнення мети мають реалізовуватися такі завдання:

- формування в учнів повноцінної навички читання як базової у системі початкового навчання;
- ознайомлення здобувачів освіти з дитячою літературою в авторській, жанровій, тематичній різноманітності;
- формування у дітей соціальних, морально-етичних цінностей через художні образи літературних творів;
- формування у школярів умінь сприймати, розуміти, аналізувати літературні та навчальні тексти різних видів; з використанням елементарних літературознавчих понять;

- розвиток мовлення учнів; формування умінь створювати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого);
- розвиток творчої літературної діяльності школярів;
- формування у школярів прийомів самостійної роботи з різними типами і видами дитячих книжок; умінь здійснювати пошук, добір інформації для розв’язання навчально-пізнавальних завдань;
- виховання потреби в систематичному читанні як засобові пізнання світу, самопізнання, загальнокультурного розвитку [6, с. 49].

За умови вирішення зазначених завдань, значно зростає ефективність формування у молодших школярів читацької компетентності та її мотиваційної складової.

Підводячи підсумок, можна відзначити, що поняття читацької компетентності має складну структуру, яка включає взаємопов’язані компоненти. На наш погляд, особливу увагу в структурі читацької компетентності слід приділяти роботі над оволодінням прийомам розуміння прочитаного і прослуханого твору; формування моральних цінностей, естетичного смаку молодших школярів та формування естетичного ставлення до дійсності, відображеної в художній літературі. Оскільки такий підхід сприятиме формуванню читацького смаку, інтересу та активної читацької позиції умотивованого читача.

1.2. Формування мотиваційної сфери учнів молодшого шкільного віку на уроках читання

Формування позитивної мотивації молодших школярів є актуальною проблемою для Нової української школи. Оскільки серед провідних інтересів сучасної особистості молодшого шкільного віку, так званого покоління «альфа», є не інтерес до книги, а потреба у гаджетах. Безперечно, сучасні технології, за умови оптимального використання із дидактичною метою, є джерелом якісної організації роботи із медіатекстом, але така діяльність потребує належної педагогічної організації, керівництва та контролю. Тим

більше, що змусити сучасну дитину читати чи сприймати художні тексти іншими аналізаторами неможливо. Подібна діяльність може зустріти спротив та подальше негативне ставлення до читання. Більш продуктивним є така організації освітнього процесу, за якої читання стає цікавим процесом, що викликає бажання добровільно до нього долучитися та отримати позитивний дидактичний результат і задоволення від такого виду діяльності.

Рівень розуміння важливості процесу читання є абсолютно індивідуальним. Значною мірою він залежить від того, наскільки правильно була сформована і розвинена мотивація читання в шкільному віці (а саме у початковій школі), бажання задовольнити не тільки інформаційно-прагматичні потреби, а й загально-культурні, естетичні, емоційні [53, с.19]. Щоб учень займав активну позицію в процесі навчальної діяльності, він повинен мати потужні джерела мотивації до навчання. Теорія мотивації впливає з необхідності організувати педагогічний процес у такий спосіб, щоб його методика орієнтувалася на якомога глибше проникнення у внутрішній світ дитини, мала на меті пробуджувати і розвивати в ній ці здібності і нахили. Тому основним у педагогічному мистецтві вчителя є вміння спонукати, а не примушувати [12, с. 4].

Ще Ян Амос Коменський закликав зробити працю учня «джерелом розумового задоволення і душевної радості». Учень повинен відчувати, що навчання — це радість, а не лише обов'язок, навчатися можна із захопленням, а не лише через необхідність. Потрібно відшуковувати мотив для радості під час навчання [49, с. 46].

Дослідження вчених М. Алексєєвої, А. Маркової, Б. Баєва, С. Гончаренка, Г. Балла, Н. Бойко, М. Боришевського, Ю. Гільбуха, О. Дусавицького та ін. свідчать, що основи мотивації навчання закладаються у початковій школі, тому саме молодший шкільний вік має великі резерви формування мотиваційної сфери учнів [37, с. 96].

Аналіз сучасної наукової літератури демонструє, що поняття «мотивація» не має єдиного тлумачення. Під поняттям «мотивація» розуміють кілька психологічних явищ, а саме:

- 1) систему факторів або сукупність причин, які направляють людину до виконання певних дій або бездіяльності, спонукають до активності;
- 2) усвідомлене використання цілої системи збудників, які сприяють активізації діяльності;
- 3) процес розгортання системи збудників, безпосередньо відбувається в структурі відповідної діяльності [1, с. 7].

У тлумачному словнику української мови, поняття «мотивація» — сукупність мотивів, доказів для обґрунтування чогось; заохочення учнів до вивчення певного предмета, дисципліни, пояснення необхідності навчання у школі [7, с. 692]. Франко-канадський психолог Ж. Годфруа тлумачить це поняття як сукупність факторів, підтримуючих та спрямовуючих, тобто такі, які визначають поведінку. К. Платонов розглядає мотивацію як сукупність мотивів, а М. Магомед-Еминов як процес психічної регуляції конкретної діяльності. Литовський вчений-психолог В. Вілюнас розкриває це поняття як сукупну систему процесів, що відповідають за спонукування і діяльність [32].

Вивчення складних теоретичних і прикладних проблем мотивації починається з розгляду категорії «потреби». Людина є біосоціальною автономною, високоорганізованою системою, яка саморозвивається, активно взаємодіє з зовнішнім середовищем, вимагає постійного задоволення визначених потреб [47].

Потреби — необхідність у кому-, чому-небудь, що вимагає задоволення; потрібність [7, с. 1090]. Потреби — це відчуття фізіологічного, соціального або психологічного дискомфорту, нестача чогось, що потрібне для створення і підтримки нормальних умов життя і функціонування людини. Правомірним є і трактування потреб як стану дефіциту, невірноваженості, на усунення яких спрямовані дії людини [47]. Потреби у свідомості людини перетворюються в інтерес або мотив, що спонукує

людину до визначеної цільової дії. Термін «мотив» походить від латинського «*movere*», що значить «надавати руху», «штовхати». Мотив звичайно трактується як усвідомлене спонукання до дії, а також як відображення і прояв потреб. Потреби — це нестача чогось, мотив — це спонукання людини до чого-небудь. Мотиви з'являються майже одночасно з появою потреб і проходять визначені стадії, аналогічні стадіям формування потреб. Схему моделі мотивації праці через потреби можна уявити у такий спосіб (схема 1.1):

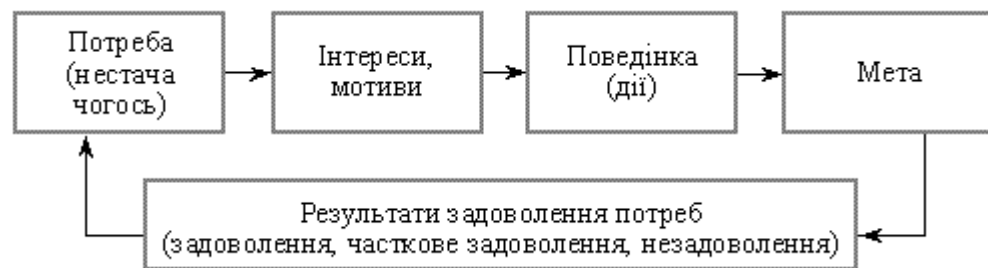

Схема 1.1. Схема моделі мотивації через потреби

Поведінка людини звичайно визначається не одним мотивом, а їхньою сукупністю. При цьому один з них може бути основним, провідним, а інші виконують функцію додаткової стимуляції. Безумовно, мотиви формуються на підставі потреб. Одночасно вони відносно самостійні, тому що не визначають однозначно сукупність мотивів, їхню силу і сталість. При однаковій потребі у різних людей можуть виникати неоднакові мотиви і дії [47].

Колективні й особисті потреби спонукують людей до діяльності, породжують у них відповідні інтереси. Інтереси залежать від психічних якостей людини, її здібностей, характеру, освітнього і культурного рівня, соціального досвіду, матеріальної забезпеченості. На їхній розвиток можуть впливати колективи, окремі його члени, суспільство в цілому [47].

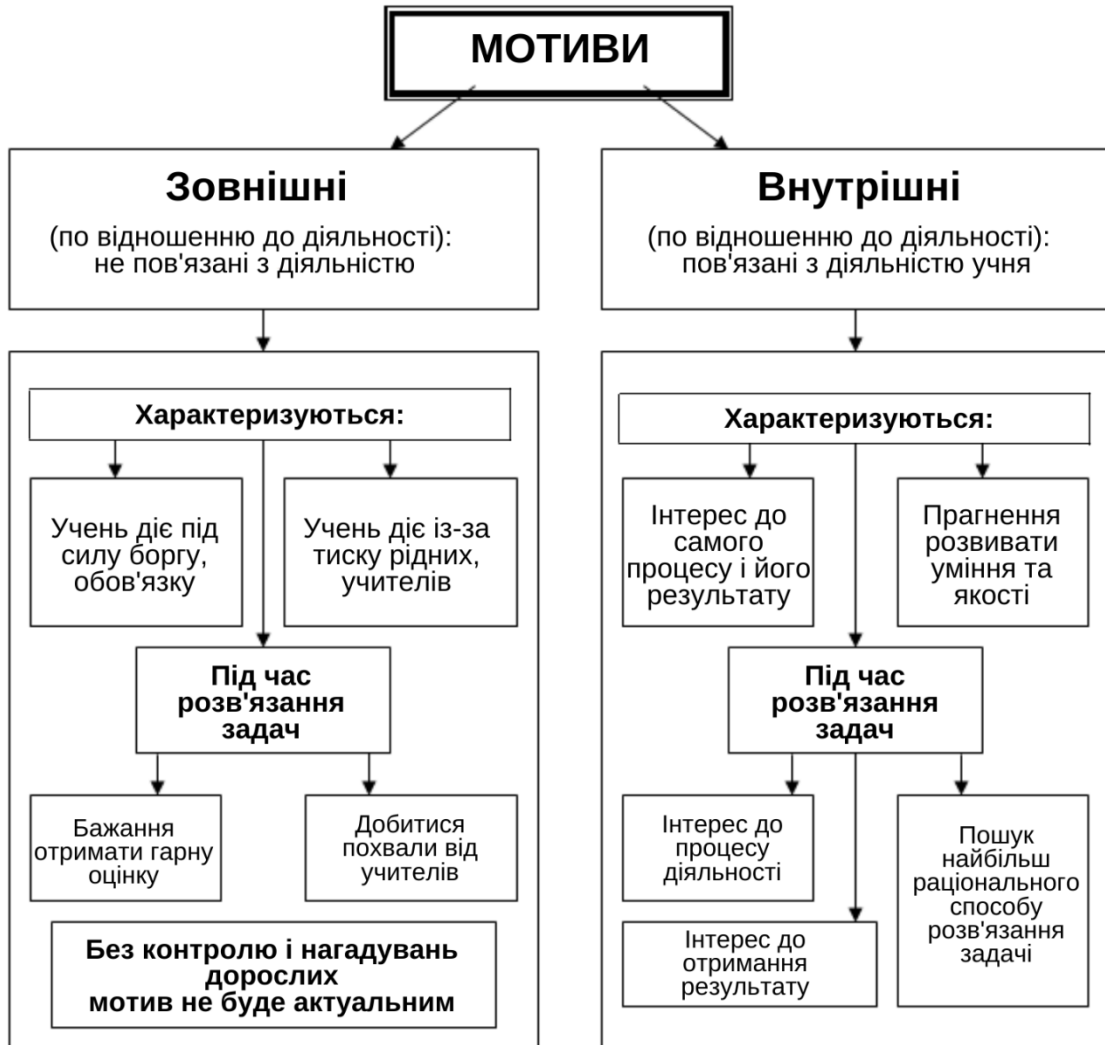
Інтерес — властиве людині ставлення до когось чи чогось, що виражає позитивну чи негативну спрямованість її активності, діяльності, історичної творчості на пошук, вибір, використання або створення шляхів, засобів,

способів, норм, соціальних інститутів, здатних задовольнити людські потреби [18].

Різниця у визначенні сутності мотивації в цілому і навчальної мотивації зокрема проявляється і в різних підходах до визначення поняття мотиву, серед яких В. Семченко виділяє такі:

- 1) мотив як спонукання;
- 2) мотив як потреба;
- 3) мотив як намір;
- 4) мотив як ціль;
- 5) мотив як стан;
- 6) мотив як оцінювання;
- 7) мотив як емоції;
- 8) мотив як стійкі властивості особистості;
- 9) мотив як першопричина активності [48].

Мотиви учнів можуть переходити з одних видів в інші. Основною задачею педагога тут є формування завдань, постановки цілей, підкріплення мотивів під час реалізації цих цілей, тобто створення таких умов, які б сприяли виникненню в учня глибших мотивів до навчання, заміні слабших або ж неусвідомлених мотивів більш високорівневими [12, с. 4]. Різні підходи до визначення сутності мотивації породжують різні трактування мотиву. Нам найбільш імпонує наступне визначення. *Мотив* — це найважливіша складова мотиваційної сфери людини, це реальне спонукання, яке змушує людину діяти в певній життєвій ситуації, при певних умовах [1]. Ефективність навчальної діяльності безпосередньо залежить від мотивів, які спонукають молодшого школяра до активності і визначають його спрямованість. Для формування інтересу і позитивної мотивації до навчальної діяльності вчитель повинен розвивати саме мотиви навчання. Розглянемо класифікацію мотивів представлену в схемі за А. Марковою (див. схему 1.2).

Відповідно до цієї класифікації розрізняють дві великі групи мотивів:

- 1) пізнавальні (внутрішні) мотиви, пов'язані зі змістом навчальної діяльності та процесом її виконання;
- 2) соціальні (зовнішні) мотиви, пов'язані з різними соціальними взаємодіями школяра з іншими людьми [29, с.10].

Перша велика група мотивів може бути розбита на кілька підгруп:

- 1) широкі пізнавальні мотиви, що складаються в орієнтації школярів на оволодіння новими знаннями. Вони також розрізняються за рівнями. Ці рівні визначаються глибиною інтересу до знань. Це може бути інтерес до нових цікавим фактам, явищам, або інтерес до істотних властивостях явищ, до перших дедуктивних висновків, або інтерес до закономірностей в навчальному матеріалі, до теоретичних принципів, до ключових ідей;

2) навчально-пізнавальні мотиви, що складаються в орієнтації школярів на засвоєння способів здобування знань: від інтересів до прийомів самостійного придбання знань, до методів наукового пізнання, до способів саморегуляції навчальної роботи, раціональної організації своєї навчальної праці;

3) мотиви самоосвіти, які складаються в спрямованості школярів на самостійне вдосконалення способів добування знань.

Усі ці пізнавальні мотиви забезпечують подолання труднощів школярів у навчальній роботі, викликають пізнавальну активність і ініціативу, лягають в основу прагнення людини бути компетентним, бажання бути «на рівні століття», запитів часу.

Друга велика група мотивів — соціальні мотиви, також розкладаються на кілька підгруп:

1) широкі соціальні мотиви, що складаються в прагненні отримувати знання, щоб бути корисним Батьківщині, суспільству, бажанні виконати свій обов'язок, в розумінні необхідності вчитися і в почутті відповідальності.

2) вузькі соціальні, так звані позиційні мотиви, що складаються в прагненні зайняти певну позицію, місце у відносинах з оточуючими, отримати їх схвалення, заслужити у них авторитет.

Ці мотиви пов'язані з широкою потребою людини в спілкуванні, в прагненні отримати задоволення від процесу спілкування, від налагодження відносин з іншими людьми, від емоційно забарвлених взаємодій з ними [29, с. 11]. Коли учень мотивований зовні (вчителем, батьками), він бере участь у навчальному процесі заради похвали, визнання або щоб уникнути покарання. За наявності зовнішньої (соціальної) мотивації учень мало зацікавлений у саморозвитку і працює на короткотривалу (заслужити похвалу, не отримати низький бал), а не довготривалу (розвиток, удосконалення) перспективу. Як наслідок — такі учні вважають причиною своїх невдач і неуспішності зовнішні сили і відчують, що не можуть впливати на ситуацію, що

склалася. Свою невдачу вони сприймають як постійну й закономірну. Такі учні потребують постійного заохочення [57].

Внутрішня (пізнавальна) мотивація. Учні мають працювати заради цілей, які вони самі для себе визначили, а не цілей, нав'язаних іншими. За таких умов розвивається глибинний інтерес до предмета, тобто говорять про внутрішню мотивацію людини. За умови наявності внутрішньої мотивації вмикаються такі внутрішні фактори особистості, як потреби, інтерес, допитливість, задоволення. Учень навчається, не очікуючи на зовнішню винагороду. Він отримує внутрішню винагороду за рахунок підвищення почуття власної гідності, самооцінки, задоволення від того, що досягнув мети. Такий учень мало звертає увагу на оцінки чи заохочення викладача, а працює охоче завдяки внутрішньому інтересу, бажанню досягнути поставленої мети. Він розуміє, що невдача пояснюється тим, що він недоопрацював матеріал або має недостатню базу. Такі висновки щодо власних невдач рухатимуть пізнавальний інтерес учня [57].

Учні, які читають просто заради задоволення від читання, є внутрішньо мотивованими. Вони не читають задля винагороди, яку іноді пропонують учителі, такої, як іграшки, їжа, цукерки чи оцінки. Ці діти також обирають читати у вільний час як у школі, так і поза нею, починаючи читання без обіцянок нагороди чи покарання. Учителі мають застосовувати усі ефективні методи для розвитку позитивної внутрішньої мотивації у молодших школярів та прагнути того, аби їхні учні підвищували внутрішню мотивацію як гарантію того, що читання стане не примусовим завданням, а можливістю отримати нові знання та задоволення від процесу. Стійкий інтерес може сформуватися тільки завдяки бажанню дитини та постійній підтримці з боку батьків і вчителів, так як без цього, виходячи з вікових особливостей молодших школярів, існує ймовірність спаду початкового інтересу та припинення читання. Адже недостатньо викликати інтерес, його потрібно зуміти утримати, зміцнити та направити в бік подальшого розширення читацького досвіду [40, с. 15].

У молодшому шкільному віці активно розвивається сфера мотивації. Завдання дорослих, у тому числі вчителя — надати допомогу в формуванні внутрішнього та особистісного мотиву — інтересу до самого процесу читання. Він повинен спиратися на усвідомлену мета — придбання знань для себе, а не для когось іншого, виходить, що і читання без мотиву неефективно, воно може лише нашкодити та зникне всяке бажання спілкування з книгою. Мотивоване читання є обов'язковою умовою у формуванні стійкого мотиву в молодшому шкільному віці [46, с. 37–38]. Так, мотив читання в 1-му класі — навчальний — ґрунтується на тому, що потрібно читати, щоб добре вчитися. У 2-му і 3-му класах обсяг читацьких мотивів розширюється, вони стають більш усвідомленими та стійкими. До навчального мотиву додаються найбільш цінні: пізнавальний і особистісний інтереси, необхідні для читацької діяльності. До 4-го класу мотиви школярів досягають вершини. Самостійний вибір книги ґрунтується на особистісному мотиві, який виражається в бажанні саморозвитку, та читацький інтерес [46, с. 39–40].

Крім потреб, здібностей, нахилів, інтересів навчаються, для формування пізнавальних мотивів слід урахувувати і як учитель організовує навчальну роботу, які прийоми, методи застосовує [1, с. 11].

Визначальними чинниками розвитку в молодших школярів позитивних мотивів до читання на уроках роботи з дитячою книжкою є цікаві форми їх організації і проведення, а також добір відповідного змісту навчального матеріалу, який забезпечить його новизну, емоціогенність, розвиток читацьких інтересів [16].

Мотивація до читання молодших школярів характеризується нестабільністю та ситуативністю, це обумовлено віковими особливостями, недостатньо стійкими та довільними психічними процесами. Так, в учнів 6-12 років зберігається наочно-образне мислення; їх приваблює яскравість, незвичайність, і для них важливо працювати зі справжніми предметами; на уроках читання такими є книги. Мотиви протягом 4 років якісно трансформуються, і в цьому віці важливо не викликати відторгнення

читацької діяльності, а постійно її стимулювати. За допомогою планомірної та грамотної спільної роботи батьків і вчителя на уроках до кінця 4 класу може сформуватися стійкий інтерес як мотив читання [40, с. 18].

Формування мотивації учнів до навчально-пізнавальної діяльності є однією з головних проблем сучасної школи, яку досліджували такі учені, як: Л. Божович, Н. Власова, А. Леонтьєв, Д. Маккеланд, А. Маркова, Г. Олпорт та інші. Ця проблема є актуальною як у вітчизняній, так і в зарубіжній психології та педагогіці. Мотивація, її формування і корекція лежать в основі шкільних успіхів та негараздів, а «розумна, натхненна книга нерідко вирішує долю людини» — В. Сухомлинський [53, с. 20].

Формування мотивації — це виховання учнівської молоді, створення системи цінностей, пріоритетів соціально прийнятних в українському суспільстві, у поєднанні з активною поведінкою учня, що означає взаємозв'язок між усвідомленими та реально діючими мотивами [26].

Під час формування позитивної мотивації у молодших школярів до читання вчитель має враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів, їхні інтереси та нахили, рівень знань з певної теми, яку будуть вивчати на уроках читання. Педагог має давати шанс виявити свої знання, мотивувати до формування і досягнення цілей, а також підтримувати успіхи дітей і створювати для цього сприятливі умови.

Василь Олександрович Сухомлинський був твердо переконаний у тому «Щоб дитина була палкозацікавлена в навчанні, їй необхідне багате, різноманітне, приваблююче інтелектуальне життя» [55, с. 427]. Зі слів видатного педагога ми можемо зробити висновок, що педагоги та батьки мають організовувати цікаве проведення часу з книгою, тільки таким чином можна досягнути формування позитивної мотивації у молодших школярів.

Перед сучасним педагогом насамперед стоїть завдання задіяти в навчанні тих ресурсів, які пробуджуватимуть і підтримуватимуть в учнів інтерес до пізнання нового. У цих умовах важливого значення набуває мотивація як важливий компонент освіти. Від мотивації учня залежить його

успішність, глибина й міцність знань, бажання і здатність навчатися протягом усього життя. А це важливо, адже, згідно із сучасними дослідженнями, результати діяльності людини тільки на 20% залежать від інтелекту, а на 70–80% — від мотивації [33, с. 1]. Педагоги мають пам'ятати, що молодший шкільний вік володіє великим ресурсом формування навчальної мотивації та працювати над розвитком формування позитивної мотивації до читання у дітей.

Необхідними умовами мотивації до читання учня повинні бути:

- допитливість;
- інтерес до твору, який вивчають;
- прагнення задовольнити свою допитливість;
- бажання самовдосконалюватися;
- інтерес до збільшення свого словникового запасу;
- досягнення поставленої мети.

Для формування позитивної мотивації в учнів присутніми постають такі чинники, як яскравість, новизна, зацікавлення, неординарне викладання, бажання отримати похвалу, винагороду, одержання задоволення від самого процесу пізнання, інтерес до знань, допитливість [12, с. 2].

Неможливо переоцінити роль особистості вчителя у сфері педагогічного стимулювання позитивної мотивації школярів під час навчання. Педагог не тільки повідомляє учням певну інформацію, а й служить для них взірцем. Учитель є безпосереднім уособленням педагогічного процесу, людиною, на яку рівняються і з якою порівнюють себе учні [12, с. 6]. Педагог має демонструвати власний приклад читання для учнів, ділитись цікавинками для молодших школярів з прочитаного, повідомляти факти, які можуть викликати інтерес у дітей до книжок. Учні бачитимуть, що вчитель ерудований, оскільки стільки всього цікавого з книжок знає, тож і самі захочуть наслідувати його, щоб наблизитися до такого ж рівня обізнаності. Книга ж для них стане як джерелом отримання інформації, так й інструментом для самовдосконалення. Очевидно, що

цікавість змісту навчання може пробудити той, хто сам захоплений цим змістом, хто зорієнтований на пробудження дитячого інтересу [58, с. 90].

Серед сучасних молодших школярів невеликий відсоток є умотивованими до читацької діяльності, а більшість учнів цікавиться лише гаджетами, що і спрямовує освітній процес на пошук методів та засобів переключення уваги здобувачів освіти від розважального фактору до навчальної діяльності. Деяким учителям не вдається зацікавити учнів читанням, оскільки педагоги використовують стандартну систему заохочення або взагалі не приділяють належної уваги мотивуванню дітей, не вважаючи за потрібне витратити на це час. За нашим же переконанням, учителю необхідно звернути увагу на сучасні прийоми формування та підвищення рівня позитивної мотивації учнів до читання. Саме тому у нашій статті «Практичний аспект формування мотивації учнів молодшого шкільного віку до читання в умовах НУШ» визначаємо дієві шляхи розвитку позитивної мотивації до читання в учнів, які можуть використовувати вчителі та батьки. Серед них особливої уваги заслуговують такі: «Живі» письменники, історія створення книги, зв'язок з реальним життям, інтрига, мотивувальні списки, оцінні стікери, читацький щоденник, змагання з читання, літнє «екстремальне читання», залучення вчителів, читацькі стіни, додатки для читання, вибір улюбленого персонажа, станьте ведучим телевізійної програми. Більш детально на специфіці та результативності використання означених методів ми розповімо у другому розділі, оскільки мали можливість практично переконатися в їхній ефективності у контексті формувального етапу нашого емпіричного дослідження. Загалом же варто зазначити, що педагоги мають використовувати інноваційні шляхи формування позитивної мотивації до читання у своїй професійній діяльності. Безперечно, жоден метод не є універсальним та ефективним не залежно від рівня сформованості читацької компетентності здобувачів освіти, їхнього простору читання та прогнозованого кінцевого результату. Проте педагогам необхідно впроваджувати кожен метод, щоб обрати найефективніший для певного

класу. Тільки в цьому випадку можна отримати позитивні зміни та пробудити інтерес до читання. Учителеві варто пам'ятати, що в одному класі певний метод може давати позитивні зміни, а в іншому цей метод не діє, оскільки кожна дитина унікальна та неповторна.

Отже, учитель має формувати позитивну мотивацію до читання з самого дитинства, знаходити дієві шляхи, методи, засоби, прийоми для кожної дитини, враховуючи вікові та індивідуальні особливості. Досліджувати причини, чому саме дитина не має бажання читати цей твір та знаходити спосіб зацікавлення. З метою вивчення прийомів формування позитивної мотивації до уроків читання в молодших школярів, учителі мають розробити чітку систему педагогічних дій: навчитися об'єктивно оцінювати знання дітей та рівень сформованості читацьких навичок, надавати дитині право вибору навчального завдання, там, де можна, уникати часових обмежень під час виконання вправ, оскільки це пригнічує розвиток творчих здібностей та перешкоджає формуванню внутрішньої мотивації; поступово підвищувати рівень складності завдань та обирати відповідні твори для опрацювання, добирати дидактичний матеріал з елементами новизни, незвичності [63, с. 79]. Педагог має добирати посильний читацький матеріал для молодших школярів, враховуючи їхні вікові та індивідуальні особливості.

1.3. Інноваційні технології мотивації до читання та становлення активного читача

Проблемами необхідності активного становлення дитини-читача, раннього формування основ читацької самостійності молодшого школяра переймалися Л. Занков, Г. Кудіна, В. Левін, З. Новлянська, Н. Светловська та інші [9, с. 101]. Активний читач — це той, хто залюбки читає книжки, коментує під час читання та підкреслює, обводить важливі факти, виділяє головне у творі, пише питання чи коментарі на полях та веде щоденник читача, в якому занотовує важливу інформацію з прочитаних творів,

висловлювати свої емоції та почуття від прочитаного [69]. Висвітливо деякі прийоми, які допоможуть сформувати активного читача в молодших школярів у Новій українській школі.

1) Під час читання підкреслюйте або виділяйте ключові слова та фрази, обговорюйте виділене разом з учнями.

2) Навчайте молодших школярів робити анотації на полях, щоб узагальнити моменти з твору, поставити запитання, оскаржити прочитане, записати приклади тощо. З'являється необхідність у розробленні сучасних книжок для уроків читання, в яких будуть поле для нотаток біля кожного твору, де учні зможуть залишати коментарі, власні роздуми, записувати важливу інформацію з представленого тексту. Такі книжки будуть цікавими та корисними для молодших школярів у Новій українській школі.

3) Читайте з учнями твір критично, ставлячи запитання до тексту. Хто це написав? Коли? Як ви думаєте, чому це було написано?

4) Організуйте уроки-перекази, на яких учні будуть переказувати твір, використовуючи свої записи, малюнки по змісту твору та обирайте разом з учнями хто точнішу інформацію з тексту розповів. Така організація освітнього процесу сприятиме формуванню позитивної мотивації до читання, а також учні уважніше будуть читати текст, навчатися виділяти головне.

5) Сучасні молодші школярі мають гаджети, запропонуйте учням записати на диктофон, як вони читають твір, і порадьте слухати запис під час подорожі або виконання домашніх справ. Для нового покоління це буде цікавою ідеєю, яку вони залюбки підтримають, таким чином формуватиметься позитивна мотивація до читання [65].

Для формування позитивної мотивації до читання у нового покоління варто використовувати в Новій українській школі інноваційні технології.

Інновація (від англ. innovation) — це нове явище, яке є кінцевим результатом творчої діяльності у вигляді нової чи вдосконаленої продукції або процесу з метою поліпшення якості виробництва та соціальної сфери. Серед учених різних країн, які займаються вивченням проблем інноваційної

діяльності, здійснено чимало спроб у визначенні поняття «інновація». Свого часу І. Дичківська намагалася подати найбільш вдалі, як на її думку, тлумачення. Досить ємне пояснення терміна «інновація» надано у Короткому словнику сучасних понять і термінів за загальною редакцією В. А. Макаренка: «Інновація (англ. innovation — нововведення, новація від лат. innovatio — відновлення, оновлення): 1) вкладання коштів в економіку, що забезпечує зміну поколінь техніки та технології; 2) нова техніка, технологія, що є результатом досягнень науково-технічного прогресу; 3) вироблення, синтезування нових ідей, створення нових теорій і моделей, втілення їх у життя; політичні програми, що мають, як правило, індивідуальний, неповторний характер [54, с. 127]. З представлених тлумачень, бачимо що інновації — нововведення, зміни, що імпонують молодшим школярам нового покоління. Сучасним молодшим школярам нецікаво сидіти та просто читати книжку, їм необхідне подання навчального матеріалу з використанням інноваційних методів, прийомів, ІКТ-технологій, які сприятимуть формуванню позитивної мотивації до читання та становленню активного читача.

Сьогодні основна мета навчання — це не тільки накопичення учнем певної суми знань, умінь, навичок, а й підготовка учня як самостійного суб'єкта освітньої діяльності. В основі сучасної освіти лежить активність і вчителя і, що не менш важливо, учня. Саме цій меті — вихованню творчої, активної особистості, яка вміє вчитися, вдосконалюватися самостійно, та підкоряються основні завдання сучасної освіти [27]. Інноваційний підхід до навчання дозволяє так організувати освітній процес, що в учнів з'являється позитивна мотивація до пізнання різних творів, а у уроки читання стають насолодою. В умовах модернізації галузі освіти для реалізації нововведень потрібен учитель-новатор з інноваційним мисленням, сучасним світобаченням, активною життєвою позицією, здатний до творчості [63]. Тому в кожному освітньому закладі мають працювати професіонали, які б впроваджували інноваційні технології мотивації до читання.

Модернізація освіти спрямована не тільки на оновлення змісту предметів, що вивчаються, але і на зміну інструментарію та методик викладання. Однією з таких інноваційних технологій у НУШ є «Щоденні 5». Вона включає в себе виховання у дітей під час роботи довіри та поваги, сприяє розвитку командної роботи, надає можливість вибору кожному, розвиває в учнів відповідальність, сприяє розвитку розумової діяльності [9, с. 101].

Зміст інноваційної технології «Щоденні 5» коротко представлено в табл. 1.3. [Див. Дод. А]. Розглянемо, як можна інноваційно використовувати кожен компонент на уроках читання для формування позитивної мотивації. Для компонентів «Читання для себе», «Читання для когось», «Слухання» можемо запропонувати учням створити буктрейлер до певної книжки або твору. Буктрейлер — це відеоролик про книгу чи певний твір, в якому в художній формі цікаво та насичено подається ключова ідея, спонукаючи до прочитання повної версії. Це свого роду рекламний хід, який привертає увагу до тексту через залучення візуальних засобів [5]. Мета буктрейлера — розповісти про книгу або твір. Але ця розповідь має містити інтригу, щоб зацікавити глядача та підвести його до прочитання цієї книги або твору [28, с. 193]. Запропонуйте учням створити власний проєкт мініфільму, використовуючи ключові факти з біографії певного автора, творчість якого будете вивчати на уроках за освітньою програмою. Для відеоряду можна використати відео з фільмів, знятих за біографією відповідних письменників; світлини, наявні в Інтернеті, чи навіть спробувати себе в ролі акторів, вживаючись у відповідні образи. Така організація освітнього процесу буде цікавою для учнів, адже вони не просто читатимуть книжку, а створюватимуть власний буктрейлер [28, с. 194].

Сучасні учні початкових класів здебільшого не уявляють свого життя без гаджетів та Інтернету. Педагог може порекомендувати дітям створити свій запис на YouTube-каналі, на якому вони зможуть презентувати певну книжку. Готуючи такий відеозапис, учні мають продумати аргументи, чому

варто саме цю книжку прочитати глядачеві. Учні забажають перечитувати по кілька разів твір, щоб знайти інформацію для зацікавлення однолітків за допомогою створеного власноруч буктрейлера. Можна навіть запропонувати обговорення в коментарях під опублікованим записом буктрейлера, чи справились очікування від твору, які емоції відчували учні під час читання [28, с. 194].

Запропонуйте учням створити відео, в якому вони зможуть розповісти про ключові факти з біографії особистості, яку будуть вивчати на наступному уроці у форматі *storytelling*, спробувавши перевтілитися в героя розповіді [28, с. 194]. Сторітелінг (калька з англ. *storytelling*, *story* — історія, а *telling* — розповідання) — мистецтво складання та розповідання захопливих історій [23, с. 2]. Такий спосіб вивчення біографії, безумовно, викличе інтерес у школярів та дасть змогу виявити кожному свій творчий потенціал. Робота над творчими проєктами мотивує школярів вивчати життєпис видатних українських особистостей, по-новому поглянути на їхню творчість та відчути велич геніїв із підручника ближче. Шукаючи матеріали про автора, учні мають краще запам'ятовувати інформацію, адже, коли розповідає вчитель, не завжди усі учні уважно слухають, а ось коли в них буде завдання відчути себе в ролі автора та зняти відео, така організація освітнього процесу буде цікавою та позитивно впливатиме на формування читацької компетентності [28, с. 194].

Для компонента «Робота зі словами», педагог має підготуватися заздалегідь, при вивченні твору на уроці читання, вчитель повинен до кожного незнайомого слова дібрати зображення та представити на проєкторі, для того щоб учні запам'ятали не лише тлумачення, але й візуально, адже так легше сприймати новий матеріал. Також можна застосувати цифровий інструмент «Хмара слів». Наочний метод «Хмара слів» (хмара тегів, або зважений список) — візуальне відтворення списку слів, категорій, міток чи ярликів на єдиному спільному зображенні. Метод доцільно використовувати

для формування орфографічної грамотності, запам'ятовування написання словникових слів тощо [9, с. 102].

Використання *коміксів* на уроках читання також дає можливість сформувати мотивацію для сучасного покоління. Комікси — це свого роду відгук на прочитане твір, передає оцінку та особистісні емоції читача. Отже, без ретельного аналізу книги чи їх створення вважається неможливим, оскільки для цього необхідно знати особливості обраного твору, вивчити детально систему образів, знати композицію, основні сюжетні лінії. У процесі створення коміксу діти не обмежуються виконанням барвистих картинок. Працюючи в парах або групах, вони обговорюють сюжетну лінію, продумують характери та зовнішній портрет персонажів, складають малюнки в хронологічному порядку. У ході творчого процесу в дітях формується здатність до емпатії. Наділяючи репліками героїв коміксів, молодші школярі вибирають тільки найважливіше, а значить, вони ретельно аналізують мову персонажів, її роль у характеристиці головних героїв [45].

Літературний квест (літературна квест-гра) — це один з варіантів гри-пошуку, настільки популярної в наш час у молодіжному середовищі. Маршрут літературної квест-гри пов'язаний з сюжетом і героями запропонованих для читання творів. Більшість казок — це квести того чи іншого роду. Рапунцель шукає рятувальника від жорстокого ув'язнення. Джек шукає скарби на вершині бобового стебла. Попелюшка хоче піти на бал. Її сподвижницею є фея хрещена мати; її перешкодами є відсутність костюма та транспортування та дії її зведених сестер та мачухи. Ця гра не тільки знайомить учасників з новими цікавими текстами, а й розвиває пам'ять, увагу, кмітливість, уяву, вміння логічно мислити, розвиває ораторські здібності [11, с. 3]. В учнів з'являється мотивація прочитати певний твір. Адже для проходження квесту потрібні знання з казки чи оповідання. Виконання деяких квестів пов'язано з розв'язанням морально-етичних завдань. Ігрові завдання викликають масу позитивних

емоцій і радісних спогадів, сприяють розвитку комунікації учасників [11, с. 3].

Віртуальна мандрівка розширює межі читацького простору дітей. Це навчально-ігрова мандрівка, яка може відбуватися до музею-садиби письменника, Музею книги та друкарства, на книжкову виставку, у бібліотеку та ін. Вибір об'єкта залежить від теми уроку, підготовки дітей і технічного оснащення класу. Наприклад, вивчаючи розділ «Від слова — до книги», діти можуть відвідати Музей книги та друкарства України, розташований у давній архітектурній пам'ятці Києво-Печерської лаври — будинку монастирської друкарні, що діяла безперервно з початку XVII століття до початку XX століття (понад 300 років). Віртуальна мандрівка розрахована на молодших відвідувачів Музею. За його експонатами учні наочно ознайомляться з історією книгодрукування, видатними особистостями. Така організація освітнього процесу на уроках читання емоційно та змістовно збагачує знання дітей з даної теми, заохочує до самостійного читання, відкриття суб'єктивно нових знань [50, с. 36].

Літературна експедиція учнів може відбуватися у межах відвідування дитячої бібліотеки міста, району, родинної бібліотеки (або бібліотеки знайомих) з метою знаходження книжок, журналів за темою розділу або для узагальнювального уроку; пошуку матеріалів для проекту та ін. За книгами, зібраними під час такої експедиції, у класі створюється виставка книжок, яку діти презентують по-різному. Вона також активно використовується протягом вивчення теми (розповіді дітей, есе, малюнки за прочитаним, складання анотацій) [50, с. 36].

Театралізацію твору можна використати незвичайно, оскільки в нас інноваційні технології мотивації до читання, то і театралізація має відбуватися цікаво, нестандартно, креативно. Навчальна цінність зумовлені тим, що учні в групі чи колективно розкривають свої творчі можливості, образно зможуть відтворити зміст і емоційно передати своє ставлення, яке не завжди можуть висловити. Зображуючи жестами, мімікою, рухами,

інтонацією прочитане, вони наче перевтілюються у героїв творів, набувають досвіду розпізнавання стану інших людей і виявлення своїх почуттів, передають емоційно-ціннісне ставлення до твору [50, с. 36]. Ми можемо звернутись до народного мистецтва, адже як ми знаємо театр може бути різним, такий як ляльковий, тіньовий, маріонеток, театралізація з обміном ролей по гендеру. Можна використовувати методики різних народів, уявіть, як виглядали б герої казки «Рукавичка», якби ми використали культуру японських театрів. Вчитель має заздалегідь підготувати костюми, а також продумати якби звучали їхні імена героїв на японській мові, на нашу думку, це було б надзвичайно цікаво, такий метод організації освітнього процесу викликав інтерес в учнів до цієї казки та взагалі до уроків читання [3].

Інноваційний метод «Казка на новий лад». Можна взяти будь-яку казку чи оповідання та запропонувати учням придумати альтернативне завершення цієї історії. Учні не просто будуть читати текст, а за допомогою інтерактивного читання будуть створювати власні твори та відчують себе у ролі автора. Педагог може запропонувати змінити певні елементи сюжету казки та поступово перейти до самостійного написання казки, така організація освітнього процесу буде цікавою для молодших школярів. Учні мають написати казку від початку до кінця, створили героїв про яких би вони хотіли втілити у своїй казці, також продумати сюжет, де відбуватимуться події, в яку пору року. Доречно було б використати метод ілюстрування, щоб учні написали власний твір та намалювали до нього ілюстрації [3].

Покоління «альфа» відкрите до співпраці й любить переглядати цифрове відео на таких платформах, як YouTube і Facebook, у них свої цінності на різних платформах: Snapchat, Instagram, Facebook [8, с. 74]. А завдяки YouTube багато молодших школярів мріють бути не лікарями чи космонавтами, а блогерами, тому організовуючи освітню діяльність в Інтернеті, педагог зможе привернути увагу та зацікавити молодших школярів до читання. Під час створення сторінки героя твору, учні уважно читатимуть твір, для того щоб дізнатися детальну інформацію та висвітлити її у

соціальних мережах та зібрати велику аудиторію читачів. Цей інноваційний метод має багато переваг: він зацікавлює та активізує учнів, робить літературних персонажів більш сучасними та зрозумілими для учнів.

Літературна реклама — це процес донесення інформації про художній твір від учителя до учня з метою підвищення інтересу до його прочитання [21].

Для такої реклами можна використовувати «соціальні мережі», де учні частіше проводять свій вільний час, але читаючи такі пости в Інтернеті, учні будуть марно проводити свій вільний час, а ненав'язливо читатимуть публікації, збагачувати свої знання [21].

Наприклад, ми маємо на меті привернути увагу школярів до творчості Ліни Костенко. Для цього продовж певного періоду розміщую на своїй сторінці її поезії, спостерігаю за діями учнів. Спочатку вони тільки наслідують мої дії, копіюють і поширюють у мережі дописи, що є на моїй сторінці. Потім вступають у спільноту шанувальників творчості Ліни Костенко, розміщують на власних сторінках самостійно обрані твори. Результат — на уроках вивчення поезій Ліни Костенко школярі демонструють обізнаність із тематикою творчості, легко визначають жанри, проблематику, більшість учнів уже декламують аналізовані вірші. Згодом виникає ідея провести вечір поезії за творчістю Ліни Костенко [21]. Такий інноваційний метод дасть великий поштовх до формування позитивної мотивації у сучасних молодших школярів до уроків читання. Варто запропонувати учням створити власну рекламу книжки, від якої вони у захваті. Презентувати свою книжку учні можуть не лише уроках читання, а і на уроках позакласного читання. Діти уважно продумують, що саме було цікавого в цій книжці та чим саме можна привернути увагу однолітків. Така форма організації освітнього процесу допоможе змотивувати учнів читати якомога більше книжок, у них буде ніби таке змагання, хто найбільше читає книжок, навіть самий «нечитаючий» забажає прочитати книжку, щоб створити власну рекламу та презентувати її.

Доречним буде використання інноваційного прийому «Анонс». Створюємо у програмі PowerPoint анонс тему наступного уроку читання.

Реквізити анонсу:

- дата проведення уроку;
- твір, що вивчатиметься;
- привабливий заголовок;
- фото обкладинки або ілюстрації до твору;
- інформаційний блок.

Заголовок має бути інтригуючим, а інформаційний блок легко сприйматись. Дуже зручно для швидкого створення анонсу мати кілька шаблонів, щоб підставити потрібні дані та світлини. Безперечно, прочитавши цікавий анонс, діти захочуть ознайомитись із самим твором [21].

«Літературна кавалерка» — авторський проект доцента ПНУ Тетяни Качак у рамках проекту Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва, спрямований на розвиток дитячого та юнацького читання, популяризацію сучасної української книжки [3].

Літературна кавалерка = суміш КВК + ознайомлення з літературою.

Етапи проведення літературної кавалерки:

1. Представлення команд (учасників має бути однакова кількість 3-4 команди).
2. Презентація книги (у форматі буктрейлера або театралізації, учні обирають твори, які вивчали протягом усього семестру та роблять презентацію).
3. Запитання до авторів (бажано запросити автора, який написав цей твір, учні мають підготувати запитання по змісту твору, наприклад: «Про що думав автор, коли писав цю казку?», «Що надихнуло до написання цього оповідання?», також учні можуть з'ясувати деякі моменти з твору, чи правильно вони зрозуміли його зміст).
4. Запитання від команди до команди (учасники мають гарно знати змісту запропонованих творів, щоб швидко давати відповідь).

5. Запитання від авторів (— «А як би ви вчинили у цій ситуації?») [3].

Проведення *майстер-класу* із виготовлення атрибутики до твору [3]. Для молодших школярів буде цікавим і творчим, якщо наприкінці уроку читання ми запропонуємо учням виготовити значки з героями, закладки із зображенням, яке б відповідало темі твору. Це буде не просто цікавий урок, а ще відбуватиметься інтеграція з мистецькою освітньою галуззю.

Отже, кожен сучасний педагог має в своєму арсеналі набір сучасних методів та засобів навчання, які сприятимуть розвитку позитивної мотивації до читання та формуванню активного читача. Саме ті уроки читання, на яких учні запитують, вирішують, творять, інтерпретують і сперечаються за змістом твору, виховують живий інтерес дитини до книги. Дослідження показують, що саме на активних уроках, на яких використовують інноваційні технології учні засвоюють матеріал найбільш повно і з користю для себе [51].

Висновки до розділу I

Опрацювавши педагогічну, науково-методичну літературу, вивчивши інтернет-джерела за темою дослідження, можемо зробити висновок, що формування читацької компетентності є складним та тривалим процесом. Важливим структурним компонентом читацької компетентності є мотивація. Вона виконує роль вектора та для становлення читацької особистості учня молодшого шкільного віку. Освітні процеси сучасної початкової школи є спрямованими на формування умотивованого учня, що є зацікавленим не лише в оцінці, а й у процесі та результаті навчання. У цьому зв'язку однією із головних цілей НУШ є формування любові до читання. Реалізувати цю мету допоможе грамотний добір і використання в комплексі ефективних інноваційних методів і прийомів, що забезпечують формування стійкого інтересу до самого процесу читання. Педагог під час підготовки до уроку читання, має враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей, знаходити до кожної дитини підхід, який допоможе формуванню мотивації до читання. Варто також звертати увагу на сучасні методи та підходи до

формування позитивної мотивації здобувачів освіти, адже вони є орієнтованими на дітей нового покоління та більш дієвими в умовах сьогодення.

Батьки мають приділяти багато часу для формування мотивації в дітей до читання, якщо педагог буде намагатися прищепити любов до читання, а батьків для цього нічого не робитимуть, то отримаємо результат, що усі старання педагога даремні, тому учителі та батьки мають спільно сприяти розвитку мотивації до читання.

Дитина має вміти не лише читати, але й робити це вдумливо, проникаючи в кожне слово твору, вміти уявляти про що читає, аналізувати зміст прочитаного. Досліджуючи дану проблему, з'ясували, що існує внутрішня та зовнішня мотивація до читання, тобто пізнавальна та соціальна. На нашу думку дорослі мають приділяти більше часу формуванню внутрішньої мотивації в дітей, але інколи варто викликати у молодших школярів зовнішню мотивацію, таку як похвалу, винагороду, але не варто зловживати цим. Краще, коли в учнів сформується внутрішня мотивація, оскільки, вони хотітимуть читати самі, їм буде цікаво проводити час з книжкою та сприйматимуть її як основне джерело знань.

Під час уроків читання варто використовувати інтерактивні технології навчання, під час такої організації освітнього процесу учні активно задіяні. Молодші школярі не просто читають книжки, а ще й грають в різні ігри, які спрямовані на формування мотивації до читання.

До НУШ прийшло сучасне покоління, то варто приділити увагу використанню інноваційних технологій в освітньому процесі, які сприятимуть становленню активного читача. Такі технології роблять уроки читання цікавими та захопливими, оскільки це відхід від традиційної системи навчання. Під час таких уроків учні стають активними, у них з'являється мотивація прочитати певний твір, дізнатися нове.

РОЗДІЛ II. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ДО ЧИТАННЯ

2.1. Методична модель формування мотиваційної складової читацької компетентності молодших школярів

Незаперечним є той факт, що процес мотивації до читання неможливо організувати не оцінивши фактори, які перешкоджають здійсненню позитивного впливу на зазначений процес. У цьому зв'язку нами було проаналізовано причини зниження мотивації до читання, що впливають на дітей молодшого шкільного віку:

- збільшення та поглиблення впливу засобів масової інформації на підростаюче покоління;
- різка зміна ставлення дорослих до спільного читання зі вступом дитини до школи;
- неприємні спогади, коли дорослі змушували читати обов'язково у наказовому порядку, не зважаючи на думку дитини, що сприяло накопичення негативного досвіду;
- недостатня сформованість читацької навички, читання у цьому випадку — страждання;
- байдужість через відсутність особистого досвіду, оскільки дитина не ототожнює себе з героєм;
- недорозвиненість психічних процесів пізнання чи порушення їхнього правильного функціонування. У дітей в уяві не малюються образи і не з'являються уявлення, через що їм стає важко і нецікаво читати, призводить до повного відторгнення до цієї діяльності;
- некоректний добір літератури до читання, невідповідність віковим особливості дитини;
- несприятливі умови життя та розвитку дитини, такі як елементарна відсутність у будинку розвивальних і навчальних книг,

начитаних дорослих, які б прищеплювали любов і повагу до цієї діяльності [40, с. 17].

Перш ніж розробляти методика, яка матиме на меті формування мотивації в молодших школярів до читання, важливо звернути увагу на причини, чому саме учні не бажають читати.

Причини, чому молодші школярі не зацікавленні читанням:

1. Нецікавий формат книги. Соціальні мережі, відеоігри та швидкі онлайн-відео — це жорстка конкуренція за досвід читання книжки з папером і чорнилом.

2. Не цікавить тематика твору. Ви можете почути: «Книги нудні!» Але те, що дитина насправді намагається сказати: «Мені потрібна допомога, щоб знайти щось цікаве для мене». Іноді дорослі з добрими намірами відволікають дітей від того, що вони хочуть читати, і це може порушити мотивацію дитини.

3. Не розуміють користі від читати. Діти, які не люблять читати, напевно, не відчували радості від того, щоб загубитися в магії історії або дізнатися щось нове на улюблену тему. Тож читання може здаватися великою роботою без особливої причини.

4. Читання книги викликає відчуття приголомшливості. Іноді діти просто вимикаються, коли бачать довгу сторінку, повну тексту. Прочитати всі ці речення може здатися, як пробігти марафон або сходження на Еверест.

5. Вони вибирають надто складні книги. Наприклад, багато молодих читачів захоплюються Гаррі Поттером, коли не готові впоратися з цим самостійно.

6. У них виникають проблеми з основними навичками читання. Процес навчання читання нелегкий, і деякі діти мають більше проблем із читанням, ніж інші. З'ясування того, що стоїть за боротьбою, може допомогти вам підтримати розвиток дітей у читанні [68].

7. Не мають часу для читання. Часто у дітей не вистачає часу, оскільки діти відвідують освітній заклад, виконують домашні завдання, відвідують

гуртки, бавляться в ігри, дивляться телевізор. Молодшим школярам потрібна допомога батьків для побудови раціонального щоденного графіка, щоб приділяти певний час читанню.

8. Вважають, що читання — це не важливо. Часто учні не розуміють, яку користь можуть отримати проводячи час з книгою [60].

9. Це не модно. Сучасне покоління не бажає читати, адже їхні друзі не читають. Молодші школярі часто копіюють дії своїх однолітків.

Також, однією з важливіших причин відсутності мотивації є те, що у сучасному освітньому середовищі початкової школи, не всі педагоги прагнуть сформувати мотивацію до читання. Деякі вчителі навчають молодших школярів лише за освітньою програмою та не бажають впроваджувати щось нове, урізноманітнювати читацьку діяльність інноваційними методами, прийомами. Дітям цікавіше навчатися, коли на уроках відбувається певний інтерактив. Ми вважаємо, що кожен учитель в НУШ організовуючи освітній процес має використовувати креативні завдання для дітей, які сприятимуть формуванню мотивації на уроках читання.

Враховуючі існуючі причини відсутності мотивації до читання в учнів початкової школи, учасники освітнього процесу мають сприяти створенню мотивуючої читацької атмосфери в НУШ. Ми маємо направляти молодших школярів у правильне читацьке русло, адже від нас залежить рівень сформованості читацької компетентності сучасного покоління.

Серед сучасних молодших школярів невеликий відсоток мотивованих до читацької діяльності, а більшість учнів цікавиться лише гаджетами, що і є актуальною проблемою в освітньому процесі. Деяким учителям не вдається зацікавити учнів до читання, діти не слухають, оскільки їм нецікаво, враховуючи зазначене, нами було розроблено методичну модель призначену для формування мотивації дітей до читання. У її основі — система інноваційних завдань, форм роботи та вправ, ефективність яких було нами доведено в процесі апробації. Розглянемо їх більш детально.

1. Самостійний вибір (темпу, типу завдань, проблеми для вивчення) [22]. Надавати можливість дітям обирати власний темп для прочитання певного твору, враховуючи, що кожна дитина особлива та розвивається в міру своїх індивідуальних можливостей. За НУШ відсутня орієнтація на середнього учня, тому вчитель початкових класів має враховувати характер, темперамент дитини, добирати відповідні твори та завдання, які кожній дитині будуть під силу для виконання. Педагог має готувати різні за складністю типи завдань до навчальних творів і надавати можливість учням самостійно обирати, яке завдання їм хочеться виконувати, тобто має відбуватися диференціація навчального матеріалу. Учні відчуватимуть повагу до себе та своїх бажань, оскільки за них педагог не вирішує, а дає право вибору, організувавши такий освітній процес, в учнів з'являтиметься мотивація до читання певного твору, оскільки, навчання відбувається без примусу та з врахуванням інтересів молодших школярів.

2. Повідомлення мети: високої та досяжної (до чого слід прагнути) [22]. Педагог має подавати тему учням, щоб вона здавалась високою, але досяжною, щоб розуміли до чого вони мають прагнути та знали мету прочитання твору, яку інформацію треба взяти до уваги, та чого варто уникати в разі потрапляння у схожу ситуацію, яку описано у творі.

3. Безпечне середовище (спокій та комфорт) [22]. Коли дитина почуває себе комфортно, вільно, спокійно, вона впевнена в тому, що її розуміють і завжди допоможуть, порадять і підтримають під час виникнення труднощів. У НУШ учителі початкових класів використовують килимки під час уроків читання на яких учні сидять і читають книжки, учням цікавіше та зручніше, ніж сидіти за партою, за такої організації освітнього процесу у класі панує читацька атмосфера та сприяє формуванню мотивації до читання у молодших школярів.

4. Зміна зони комфорту (не одним класом) [22]. Вивчаючи твори про осінь, запропонувати учням провести урок читання на галявині біля школи для відчуття осіннього настрою та поринання в атмосферу твору.

Позитивним у зміні місця проведення уроків читання є те, що учні будуть у захваті від таких уроків, оскільки це цікаво, а також сприятиме розвитку образного мислення, молодші школярі краще будуть запам'ятовувати навчальний матеріал. Педагог має заздалегідь продумувати місце проведення уроків та врахувати побажання дітей.

5. Різноманітний досвід [22]. Учитель має імпровізувати, стати актором, створити собі образ автора, а учні — герої твору, розіграти сценку змінюючи кожен раз учнів, щоб кожна дитина побула героєм. Інсценізація допомагає поглибити знання учнів і дає можливість «пережити» події, тобто запам'ятати їх. Розробляючи фрагмент до сцени, учні вчаться виокремлювати події, організовувати їх у потрібному порядку, розрізняти логічні зв'язки між окремими образами, порівнювати персонажів та оцінювати їх поведінку. Діти, готуючи постановку, співпереживають своїм ролям. Постановка може бути або реконструкцією написаних ролей, або самостійною творчою діяльністю учнів. Потім вони упорядковують сценарії та діалоги як частину підготовки текстів та вправ з говоріння та письма, розробляють сценографію, манеру — техніку виконання. Така організація уроку буде цікавою та корисною для молодших школярів, адже вони проникають у зміст твору та за правильно організованої освітньої діяльності учні відчуватимуть ті емоції, які переживають герої твору.

6. Дух здорової та дружньої конкуренції [22]. У класі має бути дух здорової та дружньої конкуренції, тобто учні повинні уміти працювати в групах та парах, підтримувати одне одного, допомагати під час виникнення труднощів. У такому колективі дитина не буде боятися того, що повільно читає, а знатиме, що її підтримують, але буде намагатися зростати у власному досвіді читання, щоб довести, що однолітки не даремно в неї вірили.

7. Похвала, відзнаки (за найменший успіх та поступ) [22]. Педагог має емоційно висловлювати похвалу за найменший успіх, адже дітям необхідна вербальна підтримка.

8. Спільна робота (у парі, у групі, у команді) [22]. Учні мають можливість разом попрацювати над одним твором, наприклад, створити проєкт до поданого оповідання, учні між собою розподіляють обов'язки, одна команда малює сюжет до однієї частини твору, а інша команда до іншої частини та потім разом презентують створений продукт.

9. Сприяння успіху та прагненням [22]. Педагог має добирати навчальний матеріал та готувати завдання до твору, які під силу учням, виконуючи ці завдання в учнів з'являтиметься почуття успіху та мотивація до отримання ще кардинальнішого успіху.

10. Уроки з іграми [22]. У НУШ відбувається навчання граючись, оскільки, в шестирічному віці в дітей переважає ігрова діяльність над навчальною, то педагогу варто розробляти ігри до уроків, для утримання уваги молодших школярів та для формування мотивації до уроків читання.

Важливо використовувати інтерактивні технології навчання для формування мотивації у молодших школярів до читання. Інтерактивні технології дають можливість зацікавити учнів до вивчення певного твору, забезпечити глибину вивчення змісту. Учні засвоюють усі рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінку). При цьому відсоток учнів, які засвоїли знання, досить високий, оскільки за допомогою означеної технології учням цікавіше вивчати літературні твори. Змінюється основне джерело мотивації навчання. Воно стає внутрішнім – це інтерес самого учня [59]. Наведемо декілька прикладів використання інтерактивних технологій на уроках читання, які сприятимуть розвитку мотивації у молодших школярів.

Інтерактивний метод «Асоціативний куш», який також можна використовувати для формування позитивної мотивації до читання у молодших школярів. Суть інтерактивного методу полягає у тому, що учням не дають такі запитання: «Про що була ця казка?», «Які головні герої оповідання?», а це такі питання, які б дали змогу учням більш детально та з різних сторін розкрити зміст твору, до прикладу: «Якого кольору волосся було у головного героя?», «Що лежало на столі?», «Яка картина висіла у

кімнаті?», «О котрій годині головний герой прийшов?». Такі питання дозволять учням не просто дискутувати, а у дітей з'являється інтерес щоб шукати цю інформацію, таким чином ми привчаємо дітей звертати увагу на кожну деталь у тексті [3].

«Мозковий штурм» мотивує учнів виявляти творчість, дає можливість вільно висловлювати свої думки, виражати активну читацьку позицію. Це метод розв'язання проблеми, коли всі учасники розмірковують над однією проблемою і «йдуть на неї в атаку» [36, с. 187].

Інтерактивний метод «Кубування» полягає у ряді запитань та завдань, які учасники творчого читання мають виконати. Особливістю даного методу є те, що всі завдання розміщені на гранях куба, який дають читачам і вони, підкидуючи його, фактично покладаючись лишень на власну фортуна обирають собі завдання [4]. На грані можна записати будь-яке запитання, наприклад: «Що сказав Михась, коли зустрів свого товариша Івасика?», такий метод робить освітній процес цікавим та захоплюючим. Відтак, «Кубування» створює певну атмосферу дитинства через свій ігровий підхід та робить цікавішим урок читання. В учнів виникає бажання більше читати, для того щоб якомога більше відповідати на питання, які подано на гранях куба.

Кросворд також належить до інтерактивних технологій, оскільки під час розгадування кросворду учні взаємодіють між собою. Педагогу варто розробити кросворд до певного твору, який учні вивчатимуть на уроці читання. Така форма організації сприятиме розвитку мотивації до читання, адже в учнів з'явиться інтерес розгадати кросворд, а це можна зробити лише за умови уважно прочитавши текст і зрозумівши зміст прочитаного.

Ігри є одними з різновидів інтерактивних та унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити цікавою та захопливою роботу учнів на творчо-пошуковому рівні. Цінність ігрової технології полягає в тому, що, будучи за своєю суттю відпочинком, вона виконує освітню функцію, стимулює творчу реалізацію та самовираження. У процесі гри діти легше засвоюють нові

знання, беруть активну участь у навчальній діяльності, вчаться виконувати різні інтелектуальні та поведінкові завдання, креативно та ініціативно підходять до вирішення проблемних ситуацій. Готуючись до уроку читання, вчитель має дібрати цікаві ігри, які будуть відповідати темі та меті уроку, а також віковим та індивідуальним особливостям молодших школярів. Під час проведення гри на уроці читання, педагог повинен пояснити учням правила, яких вони мають дотримуватись. Використання ігрових елементів можливе на будь-якому етапі уроку: на початку, в середині або в кінці як опитування. [35].

Розглянемо ігри, які нами було включено до методичної моделі формування мотивації у молодших школярів до уроків читання.

Гра «Намалюй карту».

Навчає розуміти думку автора твору, запам'ятовувати деталі сюжету. Учитель читає художній твір, після чого діти об'єднуються у групи та отримують завдання — намалювати карту-схему подій. Перемагає група, яка найкраще складе карту твору [35].

Гра «Спільний вірш».

Кожен задумує перший рядок свого вірша і за сигналом учителя передає сусіду зліва. І так до тих пір, поки листок із закінченим віршем не повернеться до автора, який коригує вірш і зачитує його. За допомогою такої гри з'являється не тільки бажання читати, а ще й відбувається розвиток творчого мислення, креативності, вміння працювати згуртовано [35].

Гра «Судження персонажів» або «Швидка допомога з казкового краю».

У «судах персонажів» учні оцінюють поведінку та характер героїв, шукають спосіб допомогти їм або викривають, засуджують та навіть самостійно обирають метод покарання (звичайно, у дидактичному сенсі такі завдання відіграють дуже важливу роль). Тут учні грають, наприклад, прокурора, захисника, суддю, обвинуваченого (обвинувачених — персонажі з твору). Консультації «швидкої допомоги» надають вибраним персонажам

способи виходу зі складних ситуацій. Така гра є незвичайною та цікавою для молодших школярів.

Гра «Мудреці».

Проводиться з метою зацікавити учнів до вивчення нового твору. Кілька дітей (частіше 3–4) самостійно вивчають матеріал про автора та певний твір, планують свою відповідь і готуються презентувати інформацію однокласникам. У процесі підготовки учні можуть використовувати підручники, ресурси мережі Інтернет і навіть підготувати завдання або запитання за твором. Обов'язково проводиться «репетиція» — учитель вислуховує «мудреців», допомагає їм розібратися у творі та відповідає на запитання. На самому ж уроці «мудреці» змінюючи один одного, розкривають однокласникам зміст твору, що вивчається на уроці. Учителю залишається узагальнити сказане «мудрецьями» [61, с. 8]. Така гра є доцільною у формуванні позитивної мотивації до читання, адже кожен учень хоче побути у ролі «мудреця», у нього з'являється бажання прочитати текст, детально ознайомитись з біографією автора. Дітям, які сидять на уроці та виконують ролі «мудреців», адже взаємонавчання є ефективним способом обміну знаннями. До того ж, у ролі того, хто транслює інформацію — людина такого ж віку та рівня розвитку, що й ті, хто її сприймає, а це полегшує засвоєння та мотивує до подальшого опанування новими знаннями на уроці читання [35].

Гра «Піратські скарби».

Цю гру варто використовувати на підсумкових уроках до певного розділу підручника. Об'єднати учнів у групи, скільки вивчених творів, стільки груп. Плив корабель і загубив свої скарби, потрібно піратам допомогти відшукати ці скарби. Вчитель має написати на кораблях назви творів, а на монетах написані головні герої цих творів. Один корабель — одна група, яка має знайти головних героїв (скарби) до свого корабля. Педагог на парті розкладає монети у довільному порядку, учні підходять усі разом і відшукують командою свої скарби (героїв). Перемагає та команда,

яка швидше знайшла усі свої скарби. Така гра учням буде цікавою та захоплюючою, в учнів з'явиться мотивація читати наступний розділ уважніше кожен твір, запам'ятовувати героїв і проникати в зміст, для того щоб швидше та правильно виконувати завдання до творів.

Гра «Крокодил».

Суть гри «Крокодила» полягає в тому, що одні діти мають змогу демонструвати сцени з прочитаного твору чи зображувати персонажів, а інша частина класу має відгадати, що це за епізод з твору був розіграний або якого персонажа показували. За допомогою такої гри в учнів розвиваються комунікативні, акторські навички, образне мислення, краще розуміють зміст прочитаного.

Гра «Дві правди — одна брехня».

Вивчаючи біографію автора, вчитель повідомляє три факти, один з яких є помилковий, учні голосуванням повинні обрати, який саме факт — неправдивим. Також можна цю гру застосовувати при вивченні твору. Педагог зачитує характерні риси кожному героєві, а учні мають обрати того героя, до якого представлена інформація — неправдива. Педагог має можливість запропонувати учням самим створити такі три твердження до певної прочитаної інформації, дитина зачитує свої факти, а однокласники мають назвати, яке твердження було неправильним. Ця гра буде цікавою та корисною для учнів, вони граючись будуть аналізувати прочитану інформацію.

Гра «Інтерв'ю».

Цю інтерактивну гру доцільно проводити на уроках читання, які присвячені відомому автору і його творам. Умови гри: клас об'єднано у дві групи: одна група — Кореспонденти, а інша — Читачі. Діти об'єднані за тим, яку книгу вони прочитали та бажають розповісти про це. Склад команд змінюється протягом гри. Кореспонденти запитують читачів (якщо це робиться вперше, орієнтовні запитання можна записати на дошці) про книгу, її автора, пропонують комусь з читачів розповісти [50, с. 36]. Така гра буде

цікавою для учнів, адже вони відчують себе у ролі ведучих, але кореспондентам потрібно буде детально прочитати твір, щоб вдало ставити запитання для читачів, також читачі мають гарно знати зміст твору, щоб правильно відповідати на запитання. Важливість цього інноваційного прийому полягає у тому, що учні не просто читатимуть твір об'єднавшись за ролями, а вчитель має заздалегідь підготувати камеру, мікрофон і діти ніби зараз знаходяться на літературній передачі, така форма роботи з власного досвіду буде цікавою для учнів.

Гра «Лайк» або «Дизлайк» (лайкни героя)

Цю гру використовують для оцінки вчинків героя твору та його рис характеру. Потрібно підготувати дві картки для кожного учня «лайк» (подобається) — палець вгору, «дизлайк» (не подобається) — палець вниз. Вчитель пише на дошці ім'я героя, а учні по черзі віддають свої вподобайки («лайки» чи «дизлайки») та пояснюють свій вибір.

Гра «Ходилки» (на основі читання запитань).

Ця гра дозволяє не лише підсумувати або зрозуміти вивчене, але й розважитися, перепочити. Один із варіантів — створити картки з питаннями (по темі вивченого твору), розташувати їх у класній кімнаті в довільному порядку, але одна за одною на підлозі та ознайомити учнів із правилами гри. Також потрібно виготовити кубик з відповідною кількістю крапок на кожній стороні кубика (від 1 до 6), скільки на грані крапок — стільки учень робить кроків вперед і відповідає на питання, які йому траплялися на кожній картці. Завдяки цьому учні будуть прагнути бути першими, перемогти, захочуть кидати кубики та відповідати навіть на найскладніші запитання. А якщо заздалегідь попередити про майбутню гру, то учні не лише чекатимуть наступного уроку, але й виконають домашнє завдання якнайкраще.

Гра «Атака на вчителя».

Після прочитання твору, вчитель оголошує учням, що зараз вони поміняються місцями — учні будуть ставити запитання, а вчитель відповідатиме на них. Висувається умова — педагог відповідатиме тільки на

цікаві запитання [58, с. 94]. Ця умова якраз і мотивує учнів уважно прочитати текст, проаналізувати та сформулювати цікаве запитання.

Система мотивувальних методів для створення ситуації успіху та заохочення

1. *Я вірю в тебе.* Педагог має створити безпечне, сприятливе для навчання середовище [19]. Говорити своїм учням, що ми віримо в них та їхні здібності, адже молодші школярі потребують вербальної підтримки. Пропонувати учням творчі різного характеру та висловлювати підтримку учням, що вони молодці і зможуть опрацювати цей текст.

2. *Нагороди в клас* [19]. Нагороди подобаються усім і вони є чудовим засобом мотивації до читання. Такі нагороди мають бути не матеріальними. Можна запропонувати дитині прочитати книжку, після чого можна буде сходити на прогулянку до парку, подивитись фільм. Така ідея організації роботи з книжки дасть позитивні зміни щодо формування мотивації, адже діти знатимуть, якщо вони прочитають книжку, то зможуть досягнути своєї мети, але не варто використовувати часто нагороди, оскільки учні хотітимуть читати не для збагачення знань і тому що їм цікаво, а задля винагороди.

3. *Зірковий час.* Найкраще мотивує заохочення та похвала [19]. Кожна дитина хоче, щоб її хвалили. Педагог має висловлювати похвалу, навіть за найменші успіхи під час читання.

4. *Сам собі критик.* Більшість дітей хочуть досягнути успіху, дорослі мають допомогти у пораді, що потрібно зробити, щоб стати успішним [19]. Дитина має зрозуміти свої сильні та слабкі сторони під час читання.

5. *Моє натхнення – твоє натхнення* [19]. Педагог має бути сам захоплений прочитанням певного твору, адже діти наслідують за діями дорослих. Якщо педагог буде емоційно розповідати про зміст твору, що його вразило, але не повідомляти одразу усі факти з сюжету, адже навчання має бути побудоване на проблемно-пошуковому методі, то у дитини з'явиться

мотивація до прочитання цього твору задля з'ясування і вирішення проблемних питань.

б. *Я тобі допоможу* [19]. Учителі мають завжди допомагати своїм учням під час виникнення труднощів. Наприклад, при виконанні певного завдання з читання виникли проблеми, то учень може звернутися за допомогою до вчителя і знає, що педагог завжди прийде на допомогу, діти у такій доброзичливій атмосфері мають гарну мотивацію до навчання, адже вони не бояться помилятися.

Отже, педагоги та батьки мають формувати позитивну мотивацію до читання з самого дитинства, знаходити дієві шляхи, методи, засоби, прийоми для кожної дитини, враховуючи вікові та індивідуальні особливості. Досліджувати причини, чому саме дитина не має бажання читати цей твір та знаходити спосіб зацікавлення. З метою вивчення прийомів формування позитивної мотивації до уроків читання в молодших школярів, учителі мають розробити чітку систему педагогічних дій: навчитися об'єктивно оцінювати знання дітей та рівень сформованості читацьких навичок, надавати дитині право вибору навчального завдання, там, де можна, уникати часових обмежень під час виконання вправ, оскільки це пригнічує розвиток творчих здібностей та перешкоджає формуванню внутрішньої мотивації; поступово підвищувати рівень складності завдань та обирати відповідні твори для опрацювання, добирати дидактичний матеріал з елементами новизни, незвичності [63, с. 79]. Педагог має добирати посильний читацький матеріал для молодших школярів, враховуючи їхні вікові та індивідуальні особливості. Використовувати під час уроків читання ігри, оскільки молодшим школярам цікаво вивчати навчальний матеріал з іграми.

Означена модель є динамічною та ефективною для творчого вчителя, зацікавленого в тривалому результаті під час формування позитивної мотивації у молодших школярів до читання. Адже педагогу варто впроваджувати кожен компонент моделі, щоб обрати найефективніші для

певного класу. Тільки за таких умов можливі позитивні зміни та підвищення інтересу до читання.

Враховуючи поширену ситуацію зниження інтересу до читання та недостатню увагу до неї школи, сім'ї, бібліотеки нами було розроблено методичні рекомендації, які мають сприяти формуванню позитивної мотивації в учнів молодшого шкільного віку не лише на уроках читання, а й на інших уроках та в позаурочний час.

1. *«Живі» письменники.* Запрошуйте авторів книжок на уроки читання. На дітей можуть позитивно вплинути письменники, які розповідають про власний досвід читання і створення книг.

2. *Історія створення книги.* Розповідайте про історію книжок. Діти охочіше читають книжки, які коли-небудь були заборонені. Або ті, щодо яких ви висловлюєте стурбованість і говорите, що в книжці є місця, які краще пропустити.

3. *Зв'язок з реальним життям.* Проводьте паралелі між героями, собою та учнями, знаходьте спільне й відмінне. Ставте запитання: *«Чим ти схожий на Маленького принца? Чим відрізняєшся? Що б зробив на його місці?»*. Такі запитання збільшують зацікавленість до творів.

4. *Інтрига.* Перервіть читання на чомусь, що інтригує. Зачитайте класу вголос початок нового оповідання і перервітьися. Поговоріть з учнями про те, як може розвиватися далі сюжет. Їм захочеться перевірити, чи вони мають рацію в своїх здогадках.

5. *Мотивувальні списки.* Зробіть список класики «16 книжок до 16 років» — це хороший спосіб зародити в дітей дух змагання.

6. *Оцінні стікери.* Зробіть стікери для книжок. Попросіть дітей намалювати три різні характеристики-емоції: *«сподобалось»*, *«посередньо»* та *«не сподобалось»*. Тепер вони вестимуть читацькі щоденники, а свої стікери будуть клеїти до кожної книжки, характеристиці якої він відповідатиме. Це буде стимулом самостійного планування читацької діяльності та

прискорення роботи, щоб швидше оцінити всі книги та приклеїти стікери [37, с. 97].

7. *Читацький щоденник*. Зробіть читацький щоденник. Він має складатися з передмови, інструкції і 30-ти завдань, мета яких — не лише розважити дитину, а й навчити її бути пошуковцем, розвивати пізнавальну гнучкість, нестандартне мислення [37, с. 97]. Записи в ньому можуть бути різноманітними, наприклад: переписування найцікавішого фрагмента з прочитаної книги; запис відповіді на питання: «Чи сподобалась мені книга і чому?»; виділення основної ідеї літературного твору; твори-роздуми про долю даного героя або написання альтернативної кінцівки, виписування цитат або просто короткий переказ твору тощо. Подібний щоденник — робочий зошит з матеріалом для читання можна розробити на чотири роки навчання у початковій школі. Заповнювати його можна як вдома, так і в школі.

8. *Змагання з читання*. Дайте дітям широкий перелік книжок різних жанрів. Нехай ті, хто прочитають за рік найбільше — отримають нагороди.

9. *Літнє «екстремальне читання»*. Нехай діти роблять фото, як читають у дивних місцях. Фото можна буде розвісити в коридорі школи [37, с. 97].

10. *Залучення вчителів*. Попросіть учителів інших предметів принести дві-три свої улюблені книжки. Нехай на початку кожного уроку (англійської мови чи математики — байдуже) впродовж десяти хвилин учителі зачитають свої улюблені фрагменти з книжок. Діти будуть обговорювати почуті уривки. Це особливо корисно, якщо учні не бачать удома своїх батьків за читанням.

11. *Читацькі стіни*. Навколишнє середовище має заохочувати читання в усіх його формах. Але просто розмістити плакат з написом, що читання — це круто — не має сенсу. Натомість можна попросити дітей вказувати на плакаті назву книжки, яку вони зараз читають, і кілька речень про що вона [37, с. 97].

12. *Додатки для читання.* Познайомте учнів з читацькими додатками. Сучасні молодші школярі не уявляють свого життя без телефонів, то хай використовують його з користю. Запропонуйте учням завантажити додаток Bookmate (тут можна не тільки читати книжки, але й обговорювати) або зареєструватися на Goodreads (тут можна оцінювати прочитані книжки та залишати відгуки) [62].

13. *Вибір улюбленого персонажа.* Спрямуйте учнів на вибір персонажа з книги, яку вони читають. Після того, як вони зробили свій вибір, попросіть їх створити простий костюм або знайти реквізит, що зображує персонажа, а потім підготуйте та винесіть одну-дві хвилини монологу, вводячи персонажа в клас.

14. *Станьте ведучим телевізійної програми.* Об'єднайте учнів у пари та попросіть їх вибрати одного партнера, який прикинеться персонажем книги, а інший учень дасть інтерв'ю в ролі ведучого телевізійної програми. Ця стратегія заохочує учнів зрозуміти точку зору героїв, з якими вони зустрічаються в друкованому вигляді. Висловлюючи інтерес до улюбленого персонажа, учні вчаться значущим чином взаємодіяти з книгою [34].

15. *Запропонуйте створити учням обкладинку до книги.* Після ознайомлення з книгою, діти можуть намалювати обкладинку до неї. Так, наприклад, окрім імені автора або замість назви книги з'явиться характерний малюнок, що розповідає про зміст книги.

16. *Організуйте виставки книжок.* Діти можуть малювати (розмальовувати) ілюстрації до прочитаних книг, які ми розміщуємо, наприклад, на дошці у відповідному «куточку книги» у класі. У цьому куточку також має бути виставка цікавих дитячих книг і журналів. До речі, книги для такого «куточка» діти можуть приносити та самотійно, що разом з тим створить відчуття «дому» у приміщенні школи та допоможе учням почувати себе вільно.

17. *Створіть паспорт літературного героя.* Паспорт літературного героя повинен містити не лише зображення, а й основну характеристику його власника, щоб допомогти більше дізнатися інформації про нього [40, с. 56]. Для того щоб створити паспорт, учням необхідно уважно прочитати твір і зібрати усю необхідну інформацію про героя [Див. Дод. Б]. Також можна створити паспорт твору, в якому учні зазначають автора, назву твору, героїв які зустрічаються в тексті та напишуть коротенький зміст [Див. Дод. В].

18. *Проводьте літературні конкурси.* Цікавою формою роботи на уроці читання — літературні конкурси. Молодші школярі — фантазери, приділяйте час на уроках читання для фантазування, нехай придумують схожий сюжет з прочитаного твору та оберіть найкращий разом з учнями. Разом з бібліотекарем ви можете організувати змагання, наприклад, на «Найцікавішу книгу року» або конкурс на краще написання твору на тему «Яким персонажем я хотів(-ла) б бути?». Всі ці заходи покликані викликати інтерес до книги.

19. *Створіть «пантбук».* Це книга, що розгортається (кожна частина окремо), із запитаннями та малюнками (підказками) на зовнішній стороні та з відповідями на внутрішній [Див. Дод. Г] [64]. Пантбук — це спеціальний прийом, що сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу, урізноманітнює роботу на уроці, розвиває творчість і самостійність, допомагає значно збільшити обсяг сприйняття інформації [44]. Дітям цікаво буде цікавий такий вид діяльності на уроці. Також сприятиме глибокому засвоєнню навчального матеріалу, адже учні самі будуть записувати відповіді до твору у власний пантбук.

20. *Влаштуйте марафон з читання.* Цей метод буде дуже корисним, оскільки це змагання не з однолітками, а з самим собою. Кожного дня дитина відмічає, скільки сторінок вона прочитала та в кінці місяця переглядає та порівнює. Такий вид діяльності буде цікавий для молодших школярів, адже в них буде мотивація прочитати більше сторінок у наступному місяці, ніж у попередньому.

21. *Запропонуйте дитині вправу «Розкадрування».* Учні мають намалювати зображення до кожного сюжету певного твору. Ніби створити елементи для відео. Такий спосіб організації освітнього процесу буде корисним і цікавим для молодших школярів (Рис. 2.1). Допоможе поринути у зміст твору та сприятиме глибокому розумінню опрацьованого тексту.

Рис. 2.1. «Розкадрування»

22. *Створіть кроссенс для дітей,* який використаєте під час повідомлення нового матеріалу. Кроссенс — асоціативна головоломка нового покоління. Слово «кроссенс» означає «перетин значень» і придумане за аналогією зі словом «кросворд», яке в перекладі з англійської мови означає «перетин слів». Це асоціативний ланцюжок, що складається з дев'яти картинок. Зображення розташовують так, що кожна картинка має зв'язок із попередньою і наступною, а центральна поєднує за змістом зразу декілька картинок. Завдання того, хто розгадає кроссенс — знайти асоціативний зв'язок між сусідніми (тобто тими, що мають спільний бік) картинками [Див. Дод. Д] [41].

23. *Використовуйте сучасні мобільні додатки (TikTok, Like, Instagram).* Наповніть дитячий світ читацькими корисностями. Запропонуйте дитині, під час уроку, відкрити ролик на YouTube про біографію автора, якого будете сьогодні вивчати на уроці. Такий спосіб організації освітнього процесу допоможе викликати увагу та інтерес у дітей до читання.

24. *Зустріч двох персонажів.* Виберіть улюбленого героя з кожної з двох книг і напишіть нову історію або п'єсу, в якій вони зустрічаються. Нехай учасники вашого класу розіграють нову історію.

25. *Організуйте пошук книг.* Діти люблять складати пазли. Щоб викликати інтерес до книжок, запропонуйте учням здійснити «пошук слів» на міліметровому папері, використовуючи для слів назву книги, ім'я автора, головних героїв, обстановку та будь-які ключові слова для подій у книзі. Пазли зі словами можна викладати на аркуші, які саме стосуються певного твору чи книги. Ними можна обмінюватися з учнями класу. Використовуючи такий вид діяльності ми отримаємо чудові заняття на сидіннях і мотивують переглядати різноманітні книги.

26. *Дитяча вікторина.* Дозвольте дітям по черзі читати одну зі своїх книг для своїх однокласників. Перед цим читанням я попросім читача підготувати два-три запитання для розуміння книги. Після читання читач дає класу «вікторину». Тоді читач несе відповідальність за оцінку робіт. (Діти люблять грати в учителя і перевіряти папери.) [66]. Такий вид діяльності буде цікавим для молодших школярів і допоможе викликати мотивацію до прочитання твору, для того щоб відчувати себе в ролі вчителя.

27. *Телебачення проти читання.* Подаруйте кожній дитині таблицю для телебачення/читання. Це буде ніби тижневий графік, в якому учні будуть вести облік часу, проведеного за читанням, і часу, проведеного вдома за телевизором [66]. Для того, щоб діти оголошували правдиві результати, запропонуйте їм коротенько розповісти, про що вони читали.

28. *Влаштовуйте тижні книжок.* Кожен клас узгодить улюблену книгу. Тоді молодші школярі прикрасять свої двері ніби гігантською обкладинкою для книг. Тижня дитячої книги учні прийдуть до школи, одягнені як персонажі з обраної ними книги. В учнів буде мотивація прочитати саме цю книжку, щоб знати її зміст і зможти розповісти іншим.

29. *Вішалки для бісеру.* Дайте учням кольоровий бісер для кожного звіту про книжку, який вони здають. Також подаруйте їм стрічку, на яку можна нанизувати ці намистини. Коли діти прочитають десять книг, то у них виходить браслет з намистинок [66]. Вони вішаються на вікно, що додає у

класну кімнату атмосферу справжніх читачів і пишаються своїми здобутками. Молодші школярі забирають свої ланцюги додому в кінці року.

30. *Книги «Картинки»*. Сфотографуйте кожного учня, який тримає його/її улюблену книгу, і прикріпіть короткий підсумок учня, який своїми словами розповідає, чому ця книга така особлива. Молодші школярі матимуть змогу прочитати про вибір однокласників і розширити свої знання про цікаві книги для читання та також її почитати.

Шкільна бібліотека також відіграє величезну роль у розвитку інтересів до читання. Бібліотека консультиє та допомагає у пошуку цікавої книги, організовує виставки новинок, навчає користуватися каталогами, організовує зустрічі з авторами книг і багато іншого.

2.2. Експериментальна перевірка ефективності розробленої методичної моделі орієнтованої на формування мотивації молодших школярів на уроках читання

Для перевірки ефективності розробленої методичної моделі нами було проведено експериментальне дослідження. Воно відбувалося в три етапи:

1. Констатувальний. На цьому етапі ми діагностували в учнів рівень сформованості мотивації до читання. Діагностику проводили в двох паралельних клас.

2. Формувальний. Під час цього етапу, нами були розроблено та впроваджено у практику роботи початкової школи методичну модель орієнтовану на формування мотивації молодших школярів на уроках читання.

3. Контрольний. Проведено діагностику для визначення рівня сформованості мотивації до читання в учнів після впровадження методичної моделі.

Базою експериментального дослідження було обрано Чернігівський лицей №32. В умовах експерименту перебували учні 2–Г (32 учні) та 2–А (30 учнів) класу. Експериментальним ми визначили 2–Г клас, а контрольним —

2–А. Класи було дібрано приблизно з однаковими рівнями навчальних досягнень. Вік дітей 7-8 років.

Завдання нашого експериментального дослідження було:

- 1) визначити проблему дослідження;
- 2) розробити діагностичну методика;
- 3) провести анкетування;
- 4) інтерпретувати результати;
- 5) підсумувати процес дослідження.

На констатувальному етапі здобувачам освіти було запропоновано відповісти на ряд запитань, кожне з яких оцінювалося відповідною кількістю балів. За загальною сумою отриманих балів визначався рівень сформованості мотивації. У дослідженні ми керувалися такими критеріями оцінки рівнів читацької мотивації учнів:

- 1) наявність інтересу до процесу читання;
- 2) зацікавленість в уроках читання;
- 3) наявність чи відсутність читацького прикладу серед близького оточення;
- 4) визначення як часто учні читають;
- 5) пріоритетність книги перед грою та анімаційним фільмом;
- 6) як часто учні відвідують бібліотеку за власним бажанням.

Опитування проводилося у формі анкетування [Див. Дод. Е]. У завданнях для експерименту передбачалась інструкція для визначення початкового рівня знань: «На аркуші, який ви отримали, є 10 запитань. Уважно прочитайте кожне запитання, розгляньте запропоновані варіанти відповідей та поставте позначку біля того варіанта, який є, на вашу думку, правильним. У четвертому запитанні немає варіантів, радимо вам написати власне висловлювання. На відповіді до запитань у вас є 15 хвилин». Дослідження проводилося у спокійній, звичній для школярів обстановці. Максимальна кількість балів за всі правильно розв'язані завдання — 28.

Для об'єктивної оцінки рівня сформованості мотивації до читання ми розробили відповідну інтерпретацію результатів (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Інтерпретація результатів

№	Обробка результатів
1.	А — 2 бали. Б — 0 балів.
2.	А — 2 бали. Б — 1 бал. В — 1 бал. Г — 1 бал. Ґ — 0 балів.
3.	А — 2 бали. Б — 0 балів. В — 1 бал. Г — 0 балів. Ґ — 2 бали. Д — 1 бал.
4.	Написав — 3 бали. Не написав — 0 балів.
5.	А — 1 бали. Б — 1 балів. В — 0 бал. Г — 0 балів
6.	А — 2 бал. Б — 0 балів.
7.	А — 0 бали. Б — 1 бал. В — 1 балів.
8.	А — 0 балів. Б — 2 бали. В — 0 балів. Г — 0 балів.
9.	А — 0 балів. Б — 2 бали.
10.	А — 1 бал. Б — 2 бали. В — 0 балів. Г — 2 бали.

Рівні сформованості мотивації молодших школярів до читання ми визначали за наступними критеріями:

Перший рівень — низький (1–7 балів). Майже повна відсутність зацікавлення до читацької діяльності, дитина читає лише примусово, з метою отримання нагороди або щоб уникнути покарання. Час витрачений на читання не більше пів години на вихідних днях. Читає твори з підручника, лише для виконання домашнього завдання. Має вузький читацький кругозір, обмежений обов'язковими шкільними.

Другий рівень — середній (8–14 балів). Учнівський інтерес до читання є нестійким, частіш за все з таким рівнем мотивації, дитина обере подивитись телевізор, ніж почитати книжку. Опрацьовує літературу лише із рекомендованого вчителем списку. Читає книжки за власним бажанням 1-2 рази на тиждень.

Третій рівень — достатній (15–21 балів). Учень добирає твори за своїми вподобаннями, але ця мотивація характеризується періодичністю.

Читає книжки за власним бажанням 3–4 рази на тиждень. Обмежений читацький кругозір з певною жанрово-тематичною спрямованістю.

Четвертий рівень — високий (22–28 балів). Молодші школярі мають стійку мотивацію до читання, залюбки проводять вільний час з книжкою, обирає книги за своїми вподобаннями. Час який витрачено на читання складає не менше години. Дитина читає твори, які виходять за рамки освітньої програми. Широкий читацький кругозір, що виражається в різноманітності вибраних тем, жанрів і авторів.

В одному із завдань, учням пропонувалось написати назву книжки, яку вони прочитали останньою, якщо учень записав назву, то це є одним із позитивних показників того, що дитина дійсно читає, оскільки змогла пригадати книжку. Також це запитання нам допоможе з'ясувати, чи правдиво учні відповіли на перше запитання, адже ми вважаємо, якщо дитина дійсно любить читати, то пригадала б хоч одну назву книжки.

Для з'ясування кількості часу, відведеного на читання, у нас було запитання №2, в якому кожна дитина обирала відповідь щодо частоти проведення часу з книгою. Якщо дитина обирала відповідь «кожен день» читає, то це може свідчити, що у дитини є мотивації до читацької діяльності, але якщо учень відповідає «узагалі не читаю», то це негативний показник, адже у таких дітей відсутня мотивація до читання. Запитання «Як ти зазвичай обираєш книжки для читання?» було для нас корисним, адже ми дізналися, за якими критеріями діти обирають книжки. Також це запитання є викликом для авторів книжок, якщо дитина обрала книжку за обкладинкою, але прочитавши твір з неї, не справдилися очікування від зображеного, то у дитини може знизитись мотивація до читання таких книжок. З відповідей дітей на запитання «У твоїй сім'ї хтось любить читати книжки?» ми зможемо дізнатись чи читають в їхній родині книжки. Матимемо змогу зробити висновок, якщо дитина не бачила рідних з книжкою в руках, то мала ймовірність того, що дитина в такій сім'ї буде читати за своєю ініціативою. Запитання № 7 було сформульовано так: «Чому деякі діти не люблять

читати?». На такі запитання учні частіше відповідають за себе, тобто ми сформулювали це питання не на пряму до учня, яке могло би звучати так: «Чому ти не любиш читати?», то можливо відповідь була неправдивою. А так ніби відповідь стосується однолітків і в той же час дитина сама аналізує, чому вона не любить читати. Також це запитання є викликом для розробників освітньої програми з читання, оскільки, якщо діти обирали відповідь «їм хочеться читати про те, чого немає у підручнику з читання», розробляючи освітні матеріали варто враховувати інтереси дітей та добирати такі твори, які б викликали мотивацію до читання. Варто звернути увагу педагогу, якщо учні обрали відповідь «з них сміються, коли щось неправильно читають», провести виховну бесіду, що не можна сміятися з помилок інших людей, можливо, через насмішки однолітків у дитини і є мотивація відсутньою. Ми запропонували учням обрати відповідь на запитання: «Як часто ти відвідуєш бібліотеку за власним бажанням?» для з'ясування чи відвідують вони її взагалі, щоб ми змогли розробити відповідні рекомендації, адже бібліотека не аби яку роль відіграє в формуванні мотивації молодших школярів до читання. На початку експерименту нами було визначено рівень мотивації молодших школярів до читання в експериментальному та контрольному класі. Дані наведені у таблиці (Табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Рівень мотивації до читання експериментального та контрольного класів до проведення експерименту

Рівень мотивації Клас	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
Контрольний клас (2-А)	3	15	4	0
Експериментальний клас (2-Г)	3	13	2	0

Результати анкетування контрольного та експериментального класів до проведення експерименту в процентному відношенні представлено у таблиці (Табл. 2.3).

Рівень мотивації до читання експериментального та контрольного класів до проведення експерименту у відсотковому співвідношенні

Рівень мотивації Клас	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
Контрольний клас (2-А)	13,6%	68,2%	18,2%	0
Експериментальний клас (2-Г)	16,7%	72,2%	11,1 %	0

Результати перевірки рівня сформованості мотивації до читання в експериментальному та контрольному класах за результатами констатувального етапу у відсотковому відношенні подано у діаграмі (Рис. 2.2).

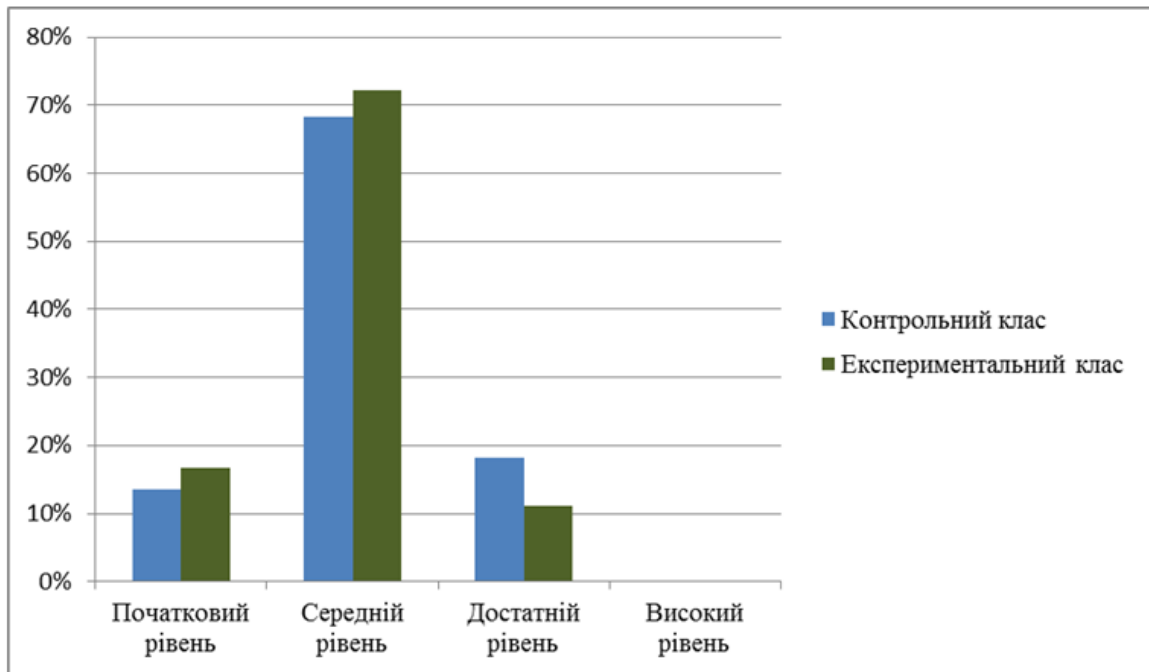

Рис. 2.2. Порівняльна характеристика рівнів сформованості мотивації до читання експериментального та контрольного класах до проведення експерименту

З діаграми можемо побачити, що констатувальний етап експерименту виявив перевагу середнього рівня сформованості мотивації молодших школярів до читання. Можемо пересвідчитись за допомогою діаграми, у тому, що до початку експерименту загальний рівень мотивації до читання в обох класах є приблизно однаковим.

На перше запитання: «Чи любиш ти читати книжки?», у 2–А класі 82% учнів відповіли, що люблять, а в 2–Г — 55% учнів. Проаналізувавши, такі високі показники відповідей, можна було б подумати, що не існує проблеми з мотивацією до читання в молодших школярів, але проаналізувавши обрані відповіді до наступних питань, з'ясували, що проблема з мотивацією до читання існує.

Наступне питання звучало так: «Як часто ти читаєш книжки?», 45% учнів контрольного класу та 27% молодших школярів експериментального класу обрали відповідь «кожного дня». Також 9% учнів 2–А та 17% учнів 2–Г класу обирали відповідь «узагалі не читаю», це і є показником низького рівня мотивації до читання.

Третім запитанням було: «Що для тебе читання?». Найчастіше діти обох класів обирали відповідь «найцікавіше заняття», але й були діти, які відзначали, що читання для них — це покарання. Можемо зробити висновок з відповідей на це запитання, що в декількох дітей відсутня мотивація, оскільки обрали відповідь «покарання», це може свідчити про те, що батьки примушують читати свою дитину.

На четверте запитання потрібно було написати назву останньої книжки, яку прочитав учень. У контрольному класі 55% учнів та 61% молодших школярів експериментального класу написали назву книжки чи твору. Відповідно, 45% та 39% дітей не змогли пригадати та записати, що вони нещодавно прочитали, це є негативним показником, якщо дитина дійсно мотивована до читання, то вона пригадає, що читала та про кого. І це свідчить про те, що відповідь: «читання є найцікавішим заняттям» була не зовсім щирою.

Наступне запитання «Як ти зазвичай обираєш книжки для читання?» Найпопулярнішою відповіддю була «зацікавила назва», у відсотковому відношенні ми можемо спостерігати такі результати: 64% учнів 2–А та 44% — 2–Г класу. Це запитання для нас було корисним, адже ми дізнались,

як саме учні обирають книжки, на що нам варто звертати увагу під час підготовки до уроків читання.

Шосте запитання було таким: «У твоїй сім'ї хтось любить читати книжки?», 77% учнів контрольного та 72% дітей експериментального класу відповіли, що їхні рідні люблять читати. Але варто звернути увагу батькам дітей, які обрали відповідь «ні». Усі спроби зацікавити дитину будуть малоефективними, якщо дитина не бачила прикладу проведення часу з книгою від свої рідних.

Відповідаючи на запитання «Чому деякі діти не люблять читати?», найчастіше учні обирали відповіді «бо це нудно» та «їм хочеться читати про те, чого немає у підручнику з читання». У відсотковому відношенні це виглядає так: 27% учнів 2-А класу та 44% молодших школярів 2-Г обрали відповідь «бо це нудно». Стосовно відповіді «їм хочеться читати про те, чого немає у підручнику з читання», 50% та 44% учнів контрольного та експериментального класів обрали саме цей варіант. На цей показник варто звернути увагу розробникам освітньої програми та добирати навчальні твори відповідно інтересам молодших школярів.

У восьмому питанні учням пропонували обрати учням, що їм найбільше сподобається з переліченого. Більшість учнів в обох класах обирали варіанти «подивитись мультфільм», «пограти в комп'ютерні ігри», «погуляти з друзями на вулиці». На жаль, лише 14% учнів 2-А та 17% — 2-Г класу обрали «почитати книгу», цей обраний варіант відповіді свідчить про існування проблеми щодо сформованості мотивації в молодших школярів до читання.

Наступним запитанням ми б хотіли з'ясувати, як часто учні відвідують бібліотеку за власним бажанням. Майже всі учні 2-А класу не відвідують бібліотеку, такі висновки дозволили зробити обрані відповіді дітей, оскільки 95% учнів класу відповіли «нечасто». У 2-Г класі також існує проблема з відвідуванням бібліотеки за власним бажанням, 78% дітей відповіли «нечасто». Такі результати є невтішними, оскільки більшість молодших

школярів не зацікавленні в читацькій діяльності. Педагоги та батьки мають працювати над цією проблемою.

Останнє запитання «Для чого ти читаєш?», тут можна було обрати декілька варіантів, але якщо дитина обирала усі відповіді, то ми оцінювали в 0 балів. На це запитання діти відповідали по-різному, найчастіше обирали «щоб отримати похвалу» та «хочу бути розумною людиною».

Отримані результати анкетування свідчать про існування проблеми в сучасному освітньому просторі, щодо рівня сформованості мотивації молодших школярів до читання.

Під час проходження переддипломної виробничо-педагогічної практики на уроках читання в експериментальному класі ми впроваджували методичну модель, орієнтовану на формування мотивації учнів до читання, про яку йшлося раніше. На уроках учні рекламували свої улюблені книжки, але не просто рекламували, а розповідали про переваги певної книги, які можуть зацікавити однолітків. Це було стимулом для дітей, які не читали книжки за своєю ініціативою, адже їм сподобалось таке завдання та викликало інтерес прочитати книжку, щоб розрекламувати її. Разом з учнями створювали паспорт твору під час уроків читання. Такий вид діяльності був цікавим для молодших школярів, адже вони не просто читали книжку, але й аналізували твір і добирали потрібну інформацію, щоб записати її у свій паспорт. На перервах учні обмінювались своїми паспортами та обговорювали. Упроваджували розроблені нами ігри, які сприяли формуванню мотивації. Наприклад, гра «Лайк» або «Дизлайк». Під час уроків читання застосовували вправу «Розкадрування», опрацьовуючи твір і створювали малюнок до кожного розвитку подій (сюжету).

Після впровадження нами розробленої методичної моделі, яку було спрямовано на підвищення рівня мотивації у молодших школярів до уроків читання, ми здійснили контрольну перевірку рівня сформованості мотивації молодших школярів. Відповідно до результатів перевірки ми можемо побачити, що показники рівня сформованості мотивації до читання, завдяки

впровадженню різних вправ та методів, якісно змінилися. Результати наводимо у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Порівняльна характеристика рівнів сформованості мотивації до читання в експериментальному та контрольному класах на контрольному етапі

Рівень мотивації Клас	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
Контрольний клас (2-А)	23,1%	57,7%	19,2%	0
Експериментальний клас (2-Г)	9,5%	61,9%	23,8%	4,8%

Результати перевірки рівня сформованості мотивації до читання в експериментальному та контрольному класах після формувального етапу в відсотковому співвідношенні подано у діаграмі (Рис. 2.3).

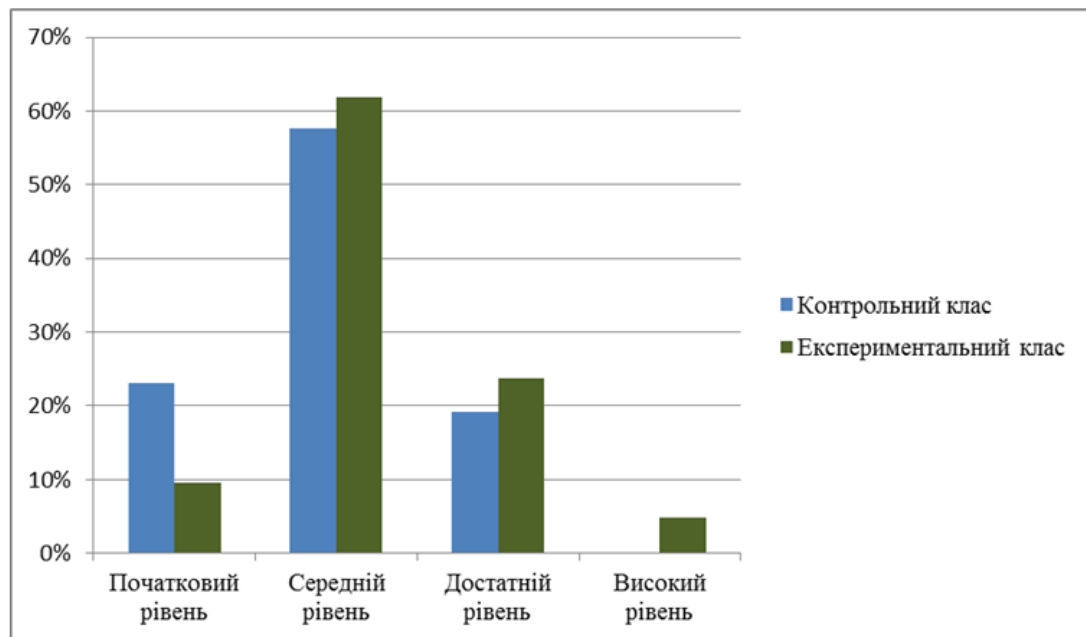

Рис. 2.3. Порівняльна характеристика рівнів сформованості мотивації до читання в експериментальному та контрольному класах після формувального етапу

На діаграмі ми можемо побачити, що після впровадження наших розроблених методичних рекомендацій на уроках читання, рівень мотивації молодших школярів до читання підвищився в експериментальному класі,

порівняно з контрольним класом. Порівнявши результати рівнів сформованості мотивації до читання учнів других класів, а саме в 2–А та 2–Г до експерименту і після нього, ми бачимо як змінився відсотковий показник. Порівняльні результати представлено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Порівняльна характеристика рівнів сформованості мотивації до читання експериментального та контрольного класу

Рівні успішності учнів	2-А клас (контрольний)		2-Г клас (експериментальний)	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Початковий	13,6%	23,1%	16,7%	9,5%
Середній	68,2%	57,7%	72,2%	61,9%
Достатній	18,2%	19,2%	11,1%	23,8%
Високий	0%	0%	0%	4,8%

Відобразимо отримані у процесі проведення діагностувального та контрольного зрізів результати у вигляді діаграми (Рис. 2.4).

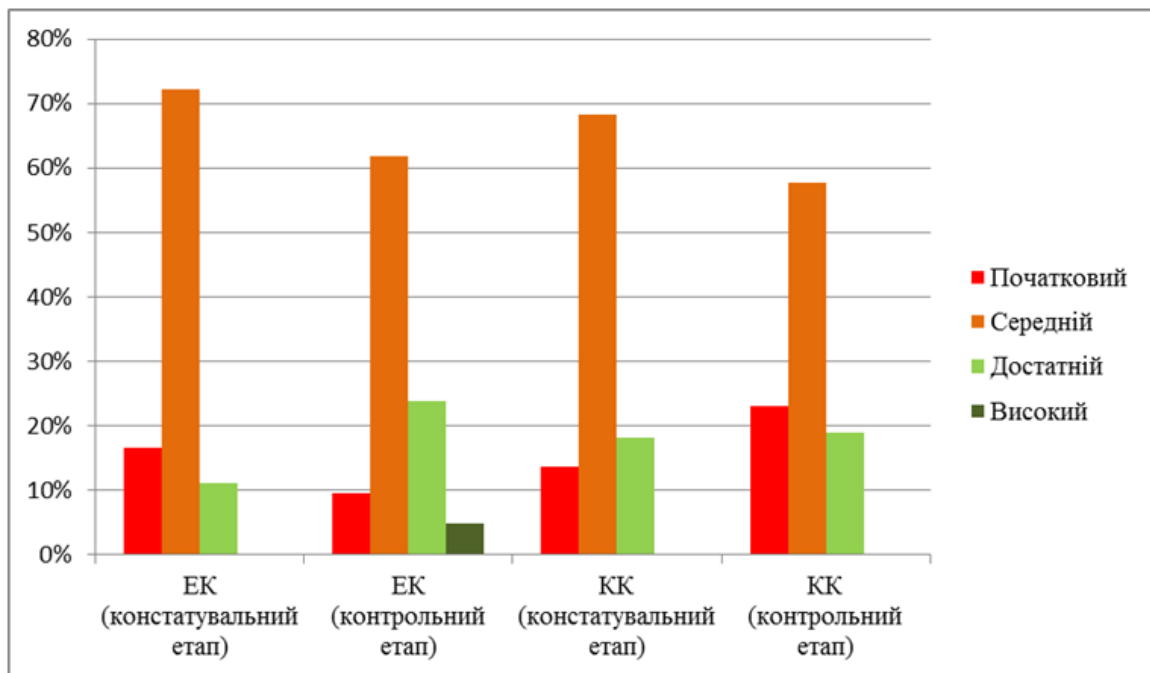

Рис. 2.4. Порівняльна характеристика рівнів сформованості мотивації в експериментальному та контрольному класах

Отже, результати проведеного експерименту дозволили зробити висновок, що використання розробленої методичної моделі для підвищення мотивації до читання сприяло позитивним змінам в учнів 2–Г класу. Підвищити рівень мотивації до читання можливо, за умови, що педагоги будуть використовувати у своїй роботі цікаві методи, ігри, вправи, інноваційні технології та знаходити різні способи, які викликатимуть інтерес у молодших школярів до книги.

Над формуванням інтересу до читання у дітей мають працювати не тільки педагоги, а й батьки. Саме родина має приділяти багато часу своїм дітям для того щоб прищепити інтерес до книги та бути прикладом для них. Зважаючи на значення прикладу батьків для формування позитивної мотивації до читання учнів молодшого шкільного віку, нами було виділено основні поради, які допоможуть їм залучити дітей до читання.

1. *Не змушуйте дитину розуміти підтекст.* Не зациклюйтеся на здібностях вашої дитини розуміти прихований між рядками сенс. Немає ніякого сенсу вчити дитину «правильного» читання, якщо вона не може отримати задоволення від книги.

2. *Нехай дитина сама вибере для себе книгу.* Якщо книга звернула на себе увагу дитини, значить є всі шанси, що вона прочитає сама або дозволить вам дочитати до кінця. Але вибір навіть у такому віці не буває легким. Згадайте, як ви самі страждаєте, вибираючи для себе в книжковому магазині читання за смаком. Запитайте, про що дитина хоче прочитати та підкажіть, де на полиці можуть стояти відповідні книги. Порадьте нових авторів і нагадайте про класику.

3. *Відведіть спеціальне місце для читання.* Дитина не може концентруватися на читанні так довго, як дорослий. Тому знайдіть затишне місце, де вона могла б читати книжки. При цьому важливо, щоб навколо було тихо.

4. *Запасіться цікавими книгами.* Хороших книг в будинку повинно бути багато. Перевірити, наскільки вони хороші, можна за шумом або тишею під час читання.

5. *Читайте вголос.* Якнайбільше читайте дітям самі. Міняйте голос, намагайтеся робити характери героїв справжніми. Якщо перспектива читати вголос щовечора вас лякає, зверніть увагу на аудіокниги. Що більш захопливими вони будуть, то більша ймовірність, що дитина полюбить і паперову книгу.

6. *Складайте книжкові рейтинги.* Спробуйте вибрати разом з дитиною її найулюбленішу книгу. Або 5 найулюбленіших книжок. А які дитячі книги подобалися вам найбільше? Порівняйте, як відрізняються ваші смаки.

7. *Запропонуйте старшій дитині читати молодшій.* Їм подобається хвалитися своїми вміннями перед іншими.

8. *Ходіть на зустрічі з авторами.* Книжкові магазини регулярно влаштовують зустрічі з письменниками або художниками. Молодшому школяру неодмінно сподобається знайомство з людиною, яка створила його улюблену книгу [37, с. 98].

9. *Хороший спосіб чогось навчити дитину — це зараження.* Діти копіюють поведінку батьків. Якщо вони не бачать у будинку занурених у читання книг дорослих, які поспішають поділитися новиною, у дітей не виникне інтерес до такого способу пізнання. Наївно вважати, що якщо ви увесь час проводите за екраном, ваша дитина потягнеться до книжки [37, с. 98].

10. *Прочитайте книгу, потім перегляньте фільм.* Організуйте сімейне читання вибравши класику, яка перетворилася на фільм, наприклад «Чарлі та шоколадна фабрика» — та прочитайте її разом зі своєю дитиною, кілька розділів за один раз. Дочитавши, знайдіть фільм за мотивами цієї книги та подивіться його всією родиною [38].

11. *Ставте запитання.* Ставте питання по змісту твору — це сприяє розумінню та отриманню насолоди від книги. Не може бути книга цікавою

для дитини, якщо вона не розуміє, що там відбувається. Дочитавши розділ або сторінку до кінця, запитайте дитину, що вона зрозуміла із сюжету, які персонажі їй подобаються найбільше, що, на її думку, відбудеться далі. Якщо дитині щось незрозуміло, поясніть [38].

12. *Поводьтесь, як реклама в інтернеті* — підсувайте дитині книги за темами, якими вона цікавиться. Важливо робити це ненав'язливо, адже ніхто не любить нав'язливу рекламу. Як і з рекламою, важлива частота — нехай книги будуть постійно потрапляти дитині на очі [43].

13. *Пропонуйте сучасні книжки*. Якщо дитину будуть оточувати дійсно цікаві сучасні видання та герої, з якими вона себе може ототожнити, є всі шанси, що вона стане завзятим читачем. Не підсувайте дитині відразу складну класику — до класики ще треба дорости. Навіть якщо ті книги вам так подобалися в дитинстві [43].

14. *Заведіть з дитиною книжковий блог* — це може бути окремий YouTube-канал, сторінка в Instagram або канал в Telegram, де дитина буде щотижня розповідати або писати про якусь класну книжку. Станьте продюсером цього блогу — допоможіть під час зйомок або запросіть більше читачів. Такий проєкт заохотить дитину читати систематично. Адже все серйозно — підписники чекатимуть новий блог щотижня, в точний час [43].

15. *Влаштуйте вечірку з обміну книгами*. Обмін книгами з друзями — відмінний спосіб поповнити бібліотеку вашої дитини новими матеріалами для читання і спонукати її читати тексти, які вона інакше не змогла б виявити, тому використовуйте позитивне тиск з боку однолітків і запросіть кількох друзів вашої дитини на прогулянку.

16. *Почніть завдання з читання*. Спробуйте зробити «Паспорт читання», в якому ваша дитина отримає наклейку за кожну прочитану книгу з нагородою, наприклад поїздкою до кінотеатру, коли вона набере певну кількість наклеєнок.

17. *Перемагайте нудьгу книгою*. Заохочуйте свою дитину брати з собою книгу всякий раз, коли вона виходить з дому, щоб у неї завжди було

чим заповнити час, коли вона знаходиться в приймальні стоматолога або коли їде в автобусі [37, с. 99].

18. *Зробіть книги доступними.* Якщо ви зберігаєте книги на видимому, легкодоступному місці, велика ймовірність, що ваша дитина візьме їх і почне досліджувати. Тримайте книги на низькій книжковій полиці або в кошику на підлозі, або дозвольте дитині вибрати своє особливе місце лише для своїх книг [67].

19. *Оживіть історії.* Привертайте увагу вашої дитини та зробіть читання веселим, читаючи виразно. Спробуйте використовувати різні голоси для різних персонажів. Пришвидшуйте ритм тексту. Нехай ваше обличчя та ваш голос показують, що відчувають герої [67].

20. *Перейдіть «на місце».* Читання стає пригодою, коли ви можете зв'язати книгу з реальним місцем. Читали про тварин? Відвідайте ферму або зоопарк. Читали про жаб? Відвідати ставок. Занадто далеко для відвідування? Знайдіть картинки в Інтернеті, щоб допомогти вашій дитині відчути зв'язок із тим, про що ви читаєте [67].

21. Обирайте книги, які підходять саме вашій дитині за жанром, за інтересами.

22. *Не критикуйте дитяче читання, а підтримуйте.* Адже, коли дитина чує критику в свою адресу від рідних людей, що вона неправильно читає, то в дитини одразу зникає бажання читати.

23. *Формуйте читацького критика,* обговоріть з дитиною прочитане, дайте можливість висловити свою думку щодо змісту твору.

Рекомендуємо батькам і вчителям використовувати «Щоденник юного читача» створений Павленко О.В., адже він цікавий для молодших школярів, містить повчальні вірші та креативні завдання до них. У дітей з'являтиметься мотивація до читання, адже вони вдумливо читатимуть для того щоб правильно виконати завдання. Це непрості завдання, а творчого характеру, наявні такі цікаві запитання, над якими варто молодшим школярам замислитись та проаналізувати, наприклад: «А ти любиш читати?», «Про що

потрібно не забувати, перш ніж узяти до рук книжечку?» [42]. Також мотивуючим для дітей буде представити зображення казкового героя, як вони його бачать в уяві, намалювати ілюстрацію до віршика, такі креативні завдання, спрямовані на формування мотивації в молодших школярів до читання.

Пропонуємо учасникам освітнього процесу використовувати сайт «VaraBooks» — перший український ресурс про дитячу літературу, який допомагає обрати для дітей справжні книги. На ньому ви зможете знайти книжки за різною тематикою, дібрати читацькі матеріали які подобаються саме вашій дитині. Про кожну книжку представлена коротка та змістовна інформація, прочитавши яку ви зможемо зрозуміти, чи буде це цікаво читати вашій дитині. Також є подібний сайт «ЛітАкцент», на якому представлені сучасні різної тематики книжки. Ви маєте змогу обрати книжки, які зможуть зацікавити вашу дитину.

Висновки до розділу II

Проаналізувавши сучасні інноваційні підходи до проблеми подолання інертності учнів та мотивування їх до читання, ми розробили методичну модель, спрямовану на покращення рівня сформованості мотивації дітей до читання та експериментально перевірили її ефективність. Дослідження відбувалося на базі Чернігівського ліцею № 32 під час проходження переддипломної практики. Експеримент складався із трьох етапів: констатувальний, формувальний, контрольний. Під час констатувального етапу ми провели анкетування в експериментальному та контрольному класах. За час формувального етапу ми впроваджували розроблену нами методичну модель під час уроків читання в експериментальному (2–Г) класі, враховуючи вікові та індивідуальні особливості дітей. На контрольному етапі провели анкетування в експериментальному (2–Г) та в контрольному (2–А) класах для виявлення ефективності розроблених нами шляхів підвищення мотивації до читання. Порівнявши результати отриманих даних, ми

з'ясували, що в експериментальному класі у деяких учнів підвищився рівень мотивації до читання. Адже відсоток учнів із високим рівнем розвитку мотивації підвищився на 4,8%, з достатнім рівнем розвитку на 12,7%, із середнім та низьким рівнем мотивації до читання зменшився на 10,9% та 7,2%, відповідно.

Проаналізувавши відповіді на запитання в анкетах та різні джерела інформації, ми з'ясували деякі причини, чому діти мають низький рівень мотивації до читання. Відповідно до цього розробили методичні рекомендації для вчителів та батьків, які сприятимуть розвитку мотивації до читання в молодших школярів. За допомогою анкетування ми також визначили, чи є читацький приклад серед близького оточення, визначили скільки часу дитина приділяє читанню, як часто учні відвідують бібліотеку, чи подобається молодшим школярам читати.

Отже, дослідивши причини відсутності мотивації до читання у молодших школярів, ми дійшли висновку, що в сучасному освітньому просторі є дійсно проблема формування мотивації до читання. Педагоги, батьки, керівництво освітнього закладу мають сприяти зацікавленню молодших школярів до уроків читання. Адже без мотивації в учнів не буде бажання прочитати книжку. Варто знаходити шляхи, які допоможуть викликати інтерес у вашої дитини.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження виявлено науково-теоретичний рівень актуальності проблеми формування мотивації молодших школярів до читання а уроках читання в НУШ, щодо, що дозволило представити результати кваліфікаційної роботи у відповідних висновках:

1. Аналізуючи психолого-педагогічну та методичну літературу з проблеми формування мотивації до читацької діяльності на уроках читання, ми дослідили що для розвитку читацької компетентності в НУШ, важливим компонентом є мотивація. На основі літературних джерел ми визначили поняття «читацька компетентність», «мотивація», розглянули структуру читацької компетентності, проаналізували види мотивів, підходи, які існують до визначення мотивів, дослідили види мотивації.

Дійшли висновку, що дорослі мають сприяти формуванню внутрішньої мотивації молодших школярів, але інколи варто викликати у зовнішню мотивацію. Ефективніше буде, коли в учнів буде сформована внутрішня мотивація, оскільки, вони будуть читати за власною ініціативою, їм буде цікаво проводити час з книжкою та сприйматимуть її як основне джерело знань, а не задля винагороди як це відбувається при зовнішній мотивації.

2. Визначили, що мотивація має провідну роль, оскільки спрямовує читацьку діяльність та виводить її на якісно новий рівень, переходячи від читання заради читання до читання заради пізнання, саморозвитку, отримання цікавої інформації та отримання насолоди від самого процесу.

Необхідними умовами мотивації до читання в учня повинні бути:

- допитливість;
- інтерес до твору, який вивчають;
- прагнення задовольнити свою допитливість;
- бажання самовдосконалюватися;
- інтерес до збільшення свого словникового запасу;
- досягнення поставленої мети.

До НУШ приходять сучасне покоління, тому необхідно впроваджувати в освітній процес інновації, які сприятимуть зацікавленню молодших школярів. Ми навели приклади інноваційних технологій, таких як: комікси, літературний квест, віртуальна мандрівка, літературна експедиція, театралізація твору, казка на новий лад, літературна реклама, анонсування, літературна кавалерка та пояснили як їх варто застосовувати на уроках читання.

3. Досліджуючи особливості формування мотивації до читання молодших школярів ми визначили, що мотивація у 6–12-річних дітей характеризується нестабільністю та ситуативністю, це обумовлено віковими особливостями, недостатньо стійкими та довільними психічними процесами.

Важливо враховувати вікові особливості дітей під час організації освітнього процесу. Ставити досяжні цілі для дітей, які сприятимуть формуванню позитивної мотивації до читання. Уроки читання мають відбуватися у сприятливій атмосфері, щоб діти почували себе вільно.

4. Аналізуючи проблему формування мотивації на уроках читання в НУШ ми розробили методичні рекомендації та знайшли дієві інструменти, які допоможуть підвищити рівень мотивації — це використання інноваційних технологій, методів, форм, прийомів, також інтерактивні технології сприяють формуванню мотивації.

Під час дослідження визначили такі причини відсутності мотивації до читання в молодших школярів:

- 1) Формат книг їх не цікавить.
- 2) Тема твору не викликала інтересу.
- 3) Вони не бачать сенсу читати.
- 4) Читання книги викликає відчуття приголомшливості
- 5) Молодші школярі вибирають надто важкі для них книги.
- 6) Насмішки однокласників під час неправильно прочитаного речення, з'являється страх, що знову будуть сміятись.
- 7) Відсутність вільного часу.

- 8) Вважають, що читання — це не важливо.
- 9) Молодші школярі вважають, що читати — це не модно.
- 10) Не бачила прикладу від батьків, які часто читають.

Також однією важливою є ще одна причина — небажання батьків і вчителів сприяти формуванню мотивації до читання. Батькам ніколи читати та не демонструють перед дитиною, що вони проводять час з книжкою. А деякі педагоги звикли до старої системи навчання, тобто прийшли провели урок за певною структурою та не використовують цікавих вправ, методів, прийомів у своїй роботі з дітьми. Така безвідповідальність рідних та вчителів і несе негативні наслідки для формування мотивації молодших школярів до читання.

Дослідивши ці причини ми розробили методичну модель для формування мотивації до читання молодших школярів, ці рекомендації мають використовувати вчителі та батьки, лише за спільної праці можна досягнути бажаного результату.

5. З метою визначення рівня сформованості мотивації до читання в учнів 2–А та 2–Г класах нами було проведено констатувальний експеримент, який проходив у три етапи. Ми розробили анкети та інтерпретацію результатів, за якими аналізували відповіді дітей і визначали рівень сформованості мотивації до читання. На першому етапі було проведено анкетування, результати якого показали, що у деяких учнів низький рівень, також ми виявили перевагу середнього рівня над іншими, незначна кількість учнів має достатній рівень, жодного високого рівня сформованості мотивації до читання. Також ми проаналізували кожне питання з анкети в відсотках, як кожен клас відповів на те чи інше запитання. Під час формувального етапу для покращення стану проблеми нами була впроваджена експериментальна система завдань в 2–Г (експериментальному) класі. Ми розробили комплекс прийомів, завдань, методів, які мали на меті підвищення рівня сформованості мотивації до книжки на уроках читання в НУШ. Результативність розробленої методичної моделі засвідчив контрольний етап експерименту.

Порівнявши результати отриманих даних, ми з'ясували, що в експериментальній групі рівень мотивації зріс. Якщо регулярно впроваджувати методичну модель та дотримуватися методичних рекомендацій, які ми розробили, то рівень мотивації значно підвищиться.

Отже, під час дослідження ми реалізували усі поставлені завдання та досягнули поставленої мети. Нами було розроблено дієву методичну модель, яка сприяє формуванню мотивації молодших школярів на уроках читання в НУШ. Але наше дослідження не вичерпує повністю всі аспекти проблеми формування мотивації до читання та потребує розглядання проблеми з різних сторін в майбутніх дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аюпова А. В. Формирование учебной мотивации младшего школьного возраст: выпускная квалификационная работа. Екатеринбург, 2017. 128 с.
2. Баранчук В. Д. Презентація «Читацька компетенція базова складова комунікативної і пізнавальної компетентностей». *Освітній проєкт «На Урок»*. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-chitacka-kompetenciya-bazova-skladova-komunikativno-i-piznavalno-kompetentnostey-26980.html> (дата звернення: 11.01.2021).
3. Бенза С. М. Інтерактивне читання як засіб мотивації школярів до навчання. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xmLS5WoOB6A> (дата звернення: 02.02.2021).
4. Бенза С. М. Стаття «Творче інтерактивне читання як ефективна форма роботи з дитячою книжкою в початковій школі». *Освітній проєкт «Всеосвіта»*. URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-tvorce-interaktivne-citanna-ak-efektivna-forma-roboti-z-ditacou-knizkou-v-pocatkovij-skoli-114405.html> (дата звернення: 13.06.2021).
5. Буктрейлер: як створити зі школярами мініфільм про книгу. *Освітній проєкт «На Урок»*. URL: <https://naurok.com.ua/post/buktrejler-yak-stvoriti-zi-shkolyarami-mini-film-pro-knigu> (дата звернення: 09.02.2021).
6. Вашуленко О. В. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. *Початкова школа*. 2011. № 1. С. 48–50.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і головний ред.: В.Т. Бусел; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
8. Винничук Р. Інноваційні підходи до мотивації студентів покоління Z. *Вища школа*. 2020. № 1. С. 72–79.
9. Голюк О. А., Родюк Н. Ю. Особливості методичних аспектів у формуванні читацької культури учнів початкової школи за допомогою

інноваційних технологій. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 25. Т. 1. 2020. С. 100–103.

10. Гончарова Е. Л. Ранние этапы читательского развития. К теории вопроса. 2007. URL: [http://psychlib.ru/mgppu/periodica/defect/d0701004.htm#\\$p4](http://psychlib.ru/mgppu/periodica/defect/d0701004.htm#$p4) (дата звернення: 25.02.2021).

11. Горбачёва О. В., Обласова М. В., Чипигина Н. А. Литературный квест «Литературное путешествие с классиками». Томск. 2016. 45 с.

12. Грабовська М. Формування мотиваційних складових компетентностей. *Фізика в школі України*. 2019. № 13-14. С. 2–11.

13. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 24. 07. 2019 р. № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.11.2021).

14. Дика Н. М., Глазова О. П. Формування читацької компетентності учнів: міжнародний методичний досвід. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 12. Т. 1. С. 27–30.

15. Дмитришина К. В. Самостійна читацька діяльність молодших школярів: сучасні тенденції розвитку. Відгук на прочитану книгу. *Освітній проєкт «На Урок»*. URL: <https://naurok.com.ua/samostiyna-chitacka-diyalnist-molodshih-shkolyariv-suchasni-tendenci-rozvitku-vidguk-na-prochitanu-knigu-118487.html> (дата звернення: 11.01.2021).

16. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 03. 07. 2018 р. № 1/9-415. Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення в закладах загальної середньої освіти навчальних предметів та організації освітнього процесу у 2018/2019 навчальному році. 143 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-415729-18#Text> (дата звернення: 27.07.2021).

17. Зубань В. М. Із досвіду роботи щодо формування читацької компетентності молодших школярів. *Всеукраїнська науково-практична*

конференція «Методика викладання української мови в сучасній школі: теорія та практика». Харків, 2020. URL: <https://genezum.org/library/iz-dosvidu-roboty-shchodo-formuvannya-chytackoi-kompetentnosti-molodshyh-shkolyariv> (дата звернення: 11.01.2021).

18. Інтерес. *Енциклопедія Сучасної України*. 2011. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=12403 (дата звернення: 17.08.2021).

19. Козенко А. Мотивація учнів початкових класів до навчання шляхом участі в проєктах і конкурсах. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ou7BYuREvjk> (дата звернення: 13.09.2021).

20. Колганова Н. Е. Читательская компетентность учеников начальных классов и условия её формирования. *Перспективы развития современного научного знания*: сб. науч. тр. Чебоксары: Учебно-методический центр. 2012. С.69–73.

21. Криворотенко О. Як мотивувати учнів до читання художніх творів. 2017. URL: <http://ozonlit.in.ua/yak-motyuvaty-uchniv-do-chytannya-hudozhn/> (дата звернення: 24.07.2021).

22. Кропельницька М. А. Створення власних ігрових матеріалів для мотивації учнів НУШ. *Всеукраїнська онлайн конференція: професійний розвиток педагогів в умовах освітнього середовища школи*. 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CeO0dFH8r0A> (дата звернення: 10.08.2021).

23. Крутій К. Сторітелінг: мистецтво розповідання, або як зацікавити й мотивувати дітей. *Дошкільне виховання*. № 7. С. 2–6.

24. Кудрявцева Ю. А. Читательская компетентность младших школьников. URL: <http://ext.spb.ru/2011-03-29-09-03-14/137-preschool-literature/8342-chitatelskaya-kompetentnost-mladshikh-shkolnikov.html> (дата звернення: 11.01.2021).

25. Лимар Ю. М., Кабан М. Ю. Педагогічні умови формування здоров'язберезувальної компетентності молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 12. Т. 1. 2019. С. 41–44.

26. Липонець О. В. Мотивація ключ до розвитку пізнавальних інтересів учнів. *Освітній проєкт «На Урок»*. 2019. URL: <https://naurok.com.ua/motivaciya-klyuch-do-rozvitku-piznavalnih-interesiv-uchniv-124997.html> (дата звернення: 15.07.2021).

27. Мала О. В. Використання інноваційних технологій при перевірці знань учнів із зарубіжної літератури. *Освітній проєкт «На Урок»*. URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-innovaciynih-tehnologiy-pri-perevirci-znan-uchniv-iz-zarubizhno-literaturi-75705.html> (дата звернення: 17.07.2021).

28. Мамчич О. Б., Найдьон К. В., Барнич О. В. Буктрейлер як засіб мотивації молодших школярів до читання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 79. Т. 1. С. 192–196.

29. Маркова А. К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте: Пособие для учителя. Москва: Просвещение, 1983. 96 с.

30. Мартиненко В. О. Структура і зміст читацької компетентності молодших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2013. Вип. 15. С. 145–151.

31. Міненко А. О., Донець І. О., Кривенцова І. В. Формування здоров'язберезувальної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах оновлення навчальних програм. *Актуальні проблеми вищої педагогічної освіти*. 2017. С. 25-29.

32. Мотивація як процес. URL: <http://um.co.ua/3/3-12/3-125586.html> (дата звернення: 20.08.2021).

33. Мотивація як фактор успіху навчальної діяльності. Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, наукова бібліотека / уклад.: Грущенко С. І. ; вступ. ст. та бібліограф. ред. Неудачиної Т. І.; відп. ред. Коробкіна О. Г. Харків : ХНПУ, 2019. 40 с.

34. Мотивация студентов к чтению — Edutopia. URL: <https://ru.inspiremeeducation.com/blog-motivating-students-read-donna-wilson-marcus-conyers> (дата звернення: 30.08.2021).

35. Найдьон К. В. Ігрові технології як засіб підвищення мотивації молодших школярів на уроках читання. *Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Навчання через гру в освітньому просторі України: досвід, виклики, ідеї та рішення»*. Запоріжжя, 2021. URL: https://drive.google.com/file/d/1_NIOucvsH9A3Oe53WMQvp7MnHsGujxy_/view (дата звернення: 17.08.2021).

36. Найдьон К. В. Особливості використання інтерактивних технологій як засобу формування позитивної мотивації до читання у НУШ. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи*. Матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 7. Бердянськ, Вінниця, Житомир, Івано-Франківськ, Ізмаїл, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Мукачево, Полтава, Ужгород, Умань, Херсон, 2020. с. 186–187.

37. Найдьон К. В. Практичний аспект формування мотивації учнів молодшого шкільного віку до читання в умовах НУШ. *Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи*: збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 15 грудня 2020 р. / Автори та упоряд.: М. Войцехівський, С. Івашньова, О. Кочерга, А. Гончаренко, Н. Дятленко, Л. Меленець (електронне видання). Київ : ІПО КУБГ, 2020. С. 96–100.

38. Найкращі способи, як прищепити дитині любов до читання. URL: <https://kidsplace.online/ua/kyiv/blog/najkrashi-sposobi-yak-prishepiti-ditini-lyubov-do-chitannya> (дата звернення: 15.08.2021).

39. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Н. М. Бібік Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

40. Новоселова О. В. Развитие интереса к чтению у младших школьников: выпускная квалификационная работа. Екатеринбург, 2018. 98 с.

41. Омельчук Н. М. Методичні матеріали «Кроссенс – асоціативна головоломка нового покоління. Освітній проєкт «Всеосвіта». URL:

<https://vseosvita.ua/library/metodicni-materiali-krossens-asociativna-golovolomka-novogo-pokolinna-71776.html> (дата звернення: 24.11.2021).

42. Павленко О.В. Щоденник юного читача. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2015. 40 с.

43. Павлова Е. 25 способів «подсадить» дітей на книги. 2019. URL: <https://osvitoria.media/ru/opinions/25-sposobiv-pidsadyty-ditej-na-knyzhky-2/> (дата звернення: 15.08.2021).

44. Пантбук. Мальована книжка на уроках зарубіжної літератури. URL: <https://lebzosh4.com.ua/metod/> (дата звернення: 28.11.2021).

45. Параняк С. С. Комиксы на уроках литературы как средство повышения мотивации к чтению в 7-8 классах. *Образовательный портал «Знанио»*. 2020. URL: <https://znanio.ru/media/komiks-kak-sredstvo-povysheniya-motivatsii-k-chteniyu-na-urokah-literatury-v-7-8-klassah-2499356> (дата звернення: 08.07.2021).

46. Первова Г. М. Формирование и развитие мотивации чтения. *Начальная школа*. 2009. № 9. С. 37–41

47. Потреби, мотиви й інтереси людини. URL: http://lib-net.com/content/9563_Potrebi_motivi_i_interesi_ludini.html (дата звернення: 17.08.2021).

48. Пронька В. О. Мотивація — як один із чинників підвищення якості освіти. *Освітній проєкт «На Урок»*. URL: <https://naurok.com.ua/motivaciya---yak-odin-iz-chinnikiv-pidvischennya-yakosti-osviti-186521.html> (дата звернення: 06.07.2021).

49. Рубан Л. Як мотивувати учнів до навчання?: (Способи та методи). *English (ук. світ.)*. 2019. №7. С. 44–64.

50. Савченко О. Я. Літературне читання: інтерактивні методи і прийоми. *Початкова школа*. 2017. № 4. С. 34–39.

51. Синиця О. В. Як виховати критично мислячого читача? URL: https://teacher.at.ua/publ/jak_vikhovati_kritichno_misljachogo_chitacha/19-1-0-8802 (дата звернення: 7.09.2021).

52. Скоблікова О. В. Формування літературної компетентності учнів початкових класів. *Початкове навчання та виховання*. 2014. 112 с. URL: <http://ukped.com/ukrainska-mova-ta-literatura/6785-rozvyt...kompetentnostey.html> (дата звернення: 02.03.2021).
53. Стадник Л. Формування і розвиток мотивації на уроках читання. *Початкова школа*. 2014. № 1. С. 19–22.
54. Стрілець С. І. Теоретико-методичні засади підготовки вчителів початкової школи засобами інноваційних технологій. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2013. № 2 (3). С. 125–130.
55. Сухомлинський В. О. *Вибрані твори*: в 5-ти т. / ред. кол. Дзеверін А. Т. (гол.) та інші. Київ: Рад.школа, 1979. Т. 5. 637 с.
56. Типові освітні програми для 1-2 класів (Савченко О. Я., Шияна Р. Б.): наказ Міністерства освіти і науки від 08.10.2019 р. №1272. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf> (дата звернення: 28.11.2021).
57. Формування мотивації учнів до навчання. URL: <https://www.slideshare.net/AnnaTimohovich/ss-74325621> (дата звернення: 06.07.2021).
58. Харченко Н. 37 прийомів для мотивації на уроках: як сформуванати бажання вчитися. *Трудове навчання*. 2021. №1-2 (січ.-лют.). С. 88–101.
59. Чутора Д. Інтерактивні технології в навчально-виховному процесі початкової школи. URL: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2014/Pedagogica/5_169578.doc.htm (дата звернення: 18.07.2021).
60. Шанковський О. Чому деякі діти не люблять читати і що з цим робити. *Простір української дитячої книги «BaraBooka»*. URL: <http://www.barabooka.com.ua/chomu-deyaki-diti-ne-lyublyat-chitati-i-shho-z-tsim-robiti/> (дата звернення: 27.11.2021).
61. Шахметова В. В. Применение игровых технологий на уроках литературного чтения: автореф. бакал. работы. Саратов, 2017. С. 12.

62. Швадчак Н. Як зацікавити дітей читанням – практичні поради. 2018. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zatsikavyty-ditej-chytannyam-praktychni-porady/> (дата звернення: 15.08.2021).

63. Шищенко В. Формування в учнів початкової школи позитивної мотивації до навчання: теоретичний аспект. *Рідна школа* 2016. № 4. С. 76 – 80.

64. Ястреба Н. М. Сучасні методичні прийоми візуалізації навчального матеріалу як засіб формування предметної компетентності учнів. URL: https://www.ra-ou.com.ua/presentation/vsesvitka_06_2020/%D0%AF%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B7.pptx (дата звернення: 23.11.2021).

65. Active reading. URL: <https://help.open.ac.uk/active-reading> (дата звернення: 20.08.2021).

66. Ideas to Motivate Young Readers. URL: https://www.educationworld.com/a_lesson/lesson/lesson035.shtml (дата звернення: 29.11.2021).

67. Motivation to Read: 10 Tips for Preschoolers. URL: <https://blog.allaboutlearningpress.com/motivation-to-read/> (дата звернення: 27.11.2021).

68. Reasons why kids refuse to read. URL: <https://www.understood.org/articles/en/6-reasons-why-kids-refuse-to-read> (дата звернення: 24.11.2021).

69. Teresa L. Everything You Need to Know to Become an Active Reader. 2020. URL: <https://storiomag.com/everything-you-need-to-know-to-become-an-active-reader-3c8db8ac2f25> (дата звернення: 04.07.2021).

ДОДАТКИ

Додаток А

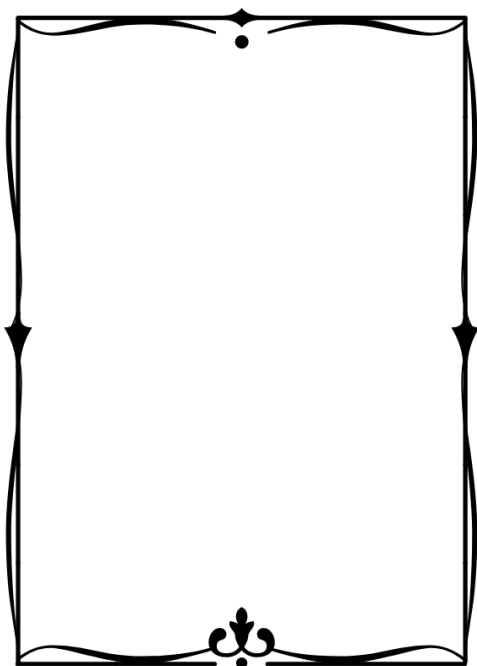
Таблиця 1.3

Складники технології «Щоденні 5» (читання і письмо)

№	Назва активності	Зміст активності
1.	Читання для себе	<ul style="list-style-type: none">– учень самостійно обирає книгу, текст для читання;– після опрацювання книги діти виконують завдання для перевірки розуміння твору, а також для усвідомлення прочитаного.
2.	Читання для когось	<ul style="list-style-type: none">– учитель може запропонувати учням текст для читання;– учні за інтересами можуть самостійно обрати книгу для роботи;– учні об'єднуються у пари за інтересами, що спонукає їх вчитися співпрацювати, а саме слухати один одного, виконувати завдання в парі, ставити запитання за змістом прочитаного й аналізувати опрацьований твір;– після завершення читання в парах учні розпочинають роботу над виконанням завдань, які спрямовані на перевірку прочитаного.
3.	Слухання	<ul style="list-style-type: none">– вчитель готує для учнів аудіозаписи, які вони обирають та слухають;– учень може самостійно обрати аудіозапис для слухання;– після завершення «Слухання» учні розпочинають роботу над виконанням завдань, які спрямовані на перевірку прослуханого та які їм підготував учитель;– під час «Слухання» учні вчаться тривалий час сприймати інформацію, не відволікаючись,

		випрацьовувати витримку, обмінюватися думками щодо прослуханого твору, аналізувати почуте.
4.	Робота зі словами	<ul style="list-style-type: none"> – учитель добирає слова для опрацювання з учнями; – учитель використовує і ті слова, що передбачені навчальною програмою; – учні можуть запропонувати опрацювати незнайомі слова, які вони зустріли під час читання художніх творів, розв’язування математичних задач, під час роботи з текстами на уроці природознавства; – учитель забезпечує школярів словниками, у яких учні можуть знайти визначення слів; – робота зі словами поповнює словниковий запас школярів, вони вчаться застосовувати їх на практиці; – після вивчення певної кількості слів можна запропонувати учням скласти словникову історію, казку, оповідання з їх використанням; – учні вчаться працювати зі словниками, поповнюють свій лексичний запас, розвивають зв’язне мовлення, використовують набуті знання під час написання різних робіт: переказів, оповідань, письмових власних висловлювань.
5.	Письмо для себе	<ul style="list-style-type: none"> – учитель пропонує учням будь-яку тему для письма; – школярі за інтересами можуть самостійно обирати теми, наприклад, «Моя мрія», «Моя улюблена книга», «Хто такий справжній друг?» та ін.; – «Письмо для себе» допоможе школярам навчитися висловлювати думки і записувати їх на папері, розвивати зв’язне мовлення; – вчитель не критикує роботу учнів, не виправляє помилки, не обмежує їх в обсязі написання роботи.

Додаток Б

Ім'я героя _____

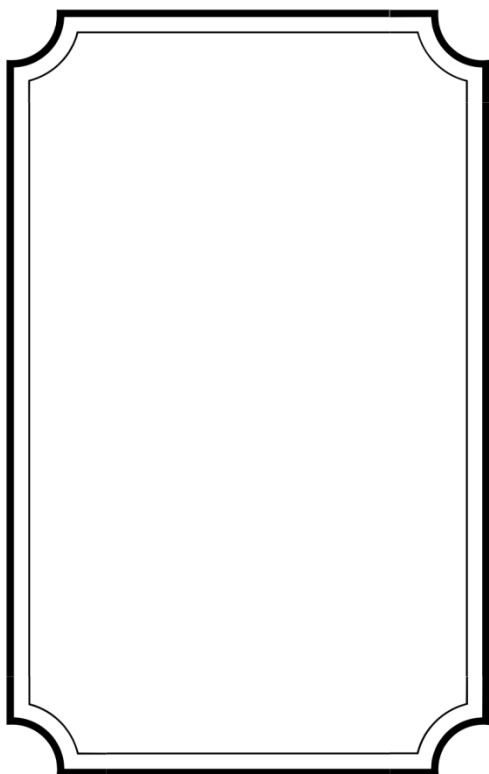
Громадянин
твору _____

Зовнішній
вигляд _____

Характерні
риси _____

Підпис _____

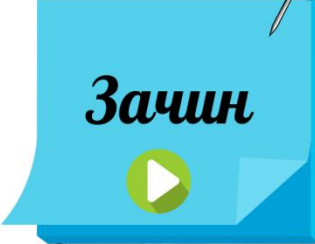

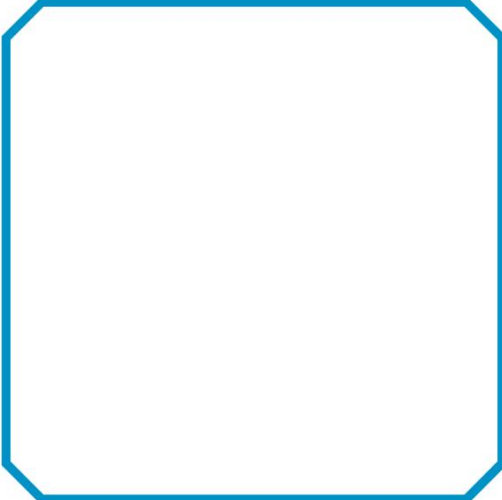

Додаток В

Назва _____
Автор _____
Герої _____

Сюжет _____

Додаток Г

 <p>Назва твору</p>	<p>Дата..... Клас.....</p> <p>Виконавець.....</p>	 <p>Зачин</p>
 <p>Автор твору</p>	<p>Твій малюнок до твору</p> 	 <p>Основна частина</p>
 <p>Головні герої</p>		 <p>Кінцівка</p>

<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Кроссенс "Біографія І. Малковича"

Тлумачення:

1. Поет. 2 . Перша поетична збірка "Білий камінь". 3. Ліна Костенко назвала молодого поета "Найніжніша крипка України". 4. Редактор дошкільної літератури видавництва "Веселка". 5. Член Співки Письменників України. 6. Директор власного видавництва "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА". 7. Лоуреат Національної премії України імені Тараса Шевченка за поетичну збірку "Подорожник з новими віршами". 8. Кавалер Міжнародного ордену усмішки. 9. Іван Малкович.

Додаток Е
Анкета для учнів

Клас _____

Прізвище та ім'я _____

1. Чи любиш ти читати книжки?

А) так;

Б) ні.

2. Як часто ти читаєш книжки?

А) кожен день;

Б) через день;

В) тільки на вихідних;

Г) лише на канікулах;

Г) узагалі не читаю.

3. Що для тебе читання? (можна обрати декілька варіантів)

А) найцікавіше заняття;

Б) марно згаяний час;

В) необхідність для того, хто хоче більше знати;

Г) покарання;

Г) винагорода;

Д) подорож до чарівного світу.

4. Напиши назву останньої прочитаної тобою книги

5. Як ти зазвичай обираєш книжки для читання?

А) зацікавила назва;

Б) порадили друзі;

В) сподобалась обкладинка;

Г) не люблю читати, тому не обираю книжки.

6. У твоїй сім'ї хтось любить читати книжки?

А) так;

Б) ні.

7. Чому деякі діти не люблять читати?

- А) бо це нудно;
- Б) їм хочеться читати про те, чого немає у підручнику з читання;
- В) з них сміються, коли щось неправильно читають.

8. Що ти обереш?

- А) подивитись мультфільм;
- Б) почитати книжку;
- В) пограти в комп'ютерні ігри;
- Г) погуляти з друзями на вулиці.

9. Чи часто ти відвідуєш бібліотеку за власним бажанням?

- А) нечасто;
- Б) часто.

10. Для чого ти читаєш? (можна обрати декілька відповідей)

- А) щоб отримати похвалу;
- Б) мені цікаво читати книжки;
- В) бо на уроках читання потрібно читати;
- Г) хочу бути розумною людиною.